

Salvați Copiii
Save the Children Romania

Evaluarea fenomenului „copiii și tinerii străzii”

Cercetare socială de tip cantitativ

Consultanță științifică:

Gabriela Alexandrescu, Președinte executiv, Organizația Salvați Copiii

Anca Stamin, Coordonator de proiect, Organizația Salvați Copiii

Roxana Paraschiv, Coordonator de proiect, Organizația Salvați Copiii

Coordonare culegere date:

Anca Stamin, Coordonator de proiect, Organizația Salvați Copiii

Leonard Andreescu, Asistent social, Organizația Salvați Copiii

Coordonare cercetare și elaborare raport:

Ciprian Grădinaru, Sociolog, Organizația Salvați Copiii

Operatori de interviu:

Adrian Cărăboi, Adina Ștefan, Alina Mihulcă, Alexandra Luca, Ana Pogânceanu, Ana Maria Chiță, Andra Stoian, Andreea Vădureanu, Andreea Moldovan, Bogdan Amatiesei, Bogdan Grigore, Bogdan Stănoiu, Bogdan Ionuț Cristoiu, Constantin Ghica, Cristina Oprea, Gabriel Ungureanu, Irina Pavel, Isabelle Mucoi, Iulia Marcu, Lucian Bajenaru, Mădălina Dumitrescu, Mădălina Danciu, Maria Pascu, Mihai Tănăsescu, Mihaela Bulai, Miruna Topală, Nicolae Anghel, Roxana Paraschivoiu, Tatiana Moise.

Echipa de cercetare mulțumește tuturor persoanelor care au participat la realizarea studiului de față.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ORGANIZAȚIA "SALVAȚI COPIII" (București)
Evaluarea fenomenului „copiii și tinerii străzii” – Cercetare socială
de tip cantitativ /Organizația Salvați Copiii. - București : Speed Promotion, 2014
ISBN 978-606-8344-08-9

3-053.2

3-053.6

Cuprins

Introducere	4
Scopul și obiectivele studiului.	5
Precizări conceptuale și reglementări legislative	6
Definiție de lucru	6
Consecințele violenței asupra copilului.	6
Reglementări legislative	7
Metodologia cercetării	11
Structura fenomenului „copiii și tinerii străzii”	13
Permanent sau temporar în stradă, universul cercetării.	13
Volumul populației și principalele caracteristici socio-demografice ale acesteia	14
Istoric personal și situația locuirii	16
Familia de proveniență și relația cu aceasta	19
Situația actelor de identitate	20
Școlarizare	21
Servicii accesate.	22
Relația cu poliția	23
Asigurarea traiului	24
Abuz și contextele abuzului.	27
Abuzul fizic	27
Abuzul sexual	28
Consum de droguri.	30
Stare de sănătate	32
Principalele concluzii	35
Recomandări	39
Anexa 1 – Chestionar	41
Anexa 2 - Fișă Captură / Recaptură	46
Anexa 3 – Zone de cercetare.	47
Bibliografie selectivă	48

Introducere

Problema copiilor străzii a fost și rămâne în actualitate, pe de o parte ca urmare a specificului acestui fenomen social iar, pe de altă parte, din necesitatea de a identifica și de a iniția măsuri concrete de diminuare a lui. Trebuie avute în vedere dinamica acestui fenomen, modul în care s-a transformat de-a lungul timpului, precum și condițiile concrete în care el se dezvoltă.

Încă de la înființare, Organizația Salvați Copiii a acordat o atenție deosebită fenomenului copiii străzii și a derulat programe destinate retragerii acestora din stradă. Deoarece derularea de programe presupune cunoașterea problemelor cu care se confruntă categoria de beneficiari cărora le sunt adresate, Salvați Copiii a realizat, de-a lungul timpului, cercetări sociale care să releve numărul de copii aflați pe stradă, formele grave de muncă în care sunt aceștia implicați, precum și relația lor cu autoritățile¹.

Cercetarea de față pornește de la dorința de a oferi o perspectivă recentă asupra fenomenului, care să surprindă evoluția lui atât din perspectiva volumului acestei populații, cât, mai ales, din perspectiva profilului social al acestor persoane. De asemenea, studiul urmărește să vină în sprijinul programelor adresate copiilor și tinerilor străzii dezvoltate de Organizația Salvați Copiii. În același timp, sperăm ca recomandările raportului de față să contribuie la dezvoltarea serviciilor și programelor instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale, adresate acestui grup țintă.

Gabriela Alexandrescu
Președinte executiv
Organizația Salvați Copiii

1 „Studiul național privind situația copiilor fără adăpost”, Organizația Salvați Copiii, București, 1998
„Evaluare rapidă a situației copiilor străzii care muncesc în București”, Organizația Salvați Copiii, București, 2002
„Copiii străzii și drogurile”, Organizația Salvați Copiii, București, 2003
„Estimarea numărului de copii și tineri ai străzii din București, Brașov și Constanța folosind metoda captură – recaptură”, Organizația Salvați Copiii, București, 2009

Scopul și obiectivele studiului

Fenomenul copiii străzii a beneficiat, după 1990, de o atenție sporită, însă studiile cu privire la numărul și profilul acestora sunt foarte puține - ultimele date sociale cu privire la aceștia sunt din anul 2008.

Studiul de față a pornit de la nevoia de a surprinde evoluția numărului copiilor și tinerilor străzii, pe de o parte, dar mai ales de la aceea de a crea un profil social al acestora. Astfel, la nivel de **obiective generale** putem distinge:

- i. Estimarea volumului acestei populații**, copii și tineri care trăiesc temporar sau permanent în stradă în București și care au vârsta cuprinsă între 0 și 35 de ani;
- ii. Descrierea profilului social** al acestei populații din perspectiva următoarelor **obiective specifice**:
 - a. Istoricul de viață și cel familial;
 - b. Situația locuirii actuale, migrația, zonele de petrecere a timpului etc.;
 - c. Motivele ajungerii în stradă;
 - d. Situația actelor de identitate;
 - e. Descrierea serviciilor accesate, fie că vorbim de servicii de asistență socială, medicale sau de altă natură;
 - f. Descrierea familiei de origine și a naturii relațiilor cu aceasta;
 - g. Descrierea nivelului de școlarizare;
 - h. Identificarea modalităților prin care aceștia câștigă banii necesari traiului zilnic;
 - i. Identificarea situațiilor de abuz (exploatare, fizic, sexual etc.) și a naturii relației cu abuzatorul;
 - j. Descrierea consumului de substanțe (tutun, alcool, diverse tipuri de droguri) și a stării de sănătate (diverse categorii de afecțiuni de care participanții la studiu știu că suferă sau au suferit).

Precizări conceptuale și reglementări legislative

Definiție de lucru

În contextul acestui studiu și după o documentare prealabilă cu privire la definițiile acceptate în literatura de specialitate², prin copiii / tinerii străzii înțelegem: **acele persoane care stau permanent sau numai într-o anumită perioadă a zilei pe stradă (în sensul larg al termenului, incluzând adăposturi improvizate, sistemul de canalizare, autovehicule sau clădiri abandonate etc.), procurându-și singure sau în grup mijloacele de existență, prin activități legale sau ilegale. Aceste persoane nu beneficiază de un nivel optim de protecție din partea părinților (dacă aceștia trăiesc / este menținută legătura cu ei) ori a oricăror instituții abilitate de lege.**

Pornind de la această definiție și dorind să nu pierdem din vedere anumite grupuri sociale am inclus în eșantion orice persoană, cu vârsta până la 35 de ani, aflată permanent sau temporar în stradă și care desfășoară următoarele activități pentru asigurarea subzistenței: cerșește, spală parbrize, cântă (pe stradă sau în mijloacele de transport în comun), colectează diverse deșeuri, vinde anumite produse în forme asimilate cerșetoriei (apelând la mila publicului), „ajută oamenii să parcheze” solicitând bani sau produse pentru acest lucru. Din perspectiva locuirii, au fost incluse în eșantion atât persoane care își petrec noaptea pe stradă sau în locuințe improvizate (sistem de canalizare, mașini abandonate, clădiri părăsite, corturi etc.) - definite ca permanent în stradă, cât și cele care au o locuință, dar apelează la activitățile enunțate mai sus pentru a face rost de bani – definite ca temporar în stradă.

Consecințele violenței asupra copilului

Întrucât această populație este, prin lipsa formelor elementare de protecție din partea părinților sau altor persoane sau instituții abilitate de lege, în risc permanent de abuz, am decis să prezentăm în mod succint consecințele³ acestuia asupra dezvoltării psiho-sociale a copiilor aflați în stradă.

Consecințele produse de abuzul fizic

Abuzul fizic poate avea consecințe fizice, neurologice și poate conduce la apariția unor boli, răniri, dizabilități și chiar a decesului. De asemenea, conduce frecvent la instalarea unor comportamente agresive, probleme emoționale și de comportament și la dificultăți de învățare și diminuarea performanțelor școlare. Contextul în care se produce abuzul fizic poate fi în familie, instituții diverse (de exemplu școală, centru de reeducare, centru de plasament), în comunitate (de exemplu pe stradă) și chiar societal.

Consecințele produse de abuzul emoțional

Abuzul emoțional repetat are mai ales consecințe pe termen lung asupra dezvoltării copilului, sănătății sale mintale, comportamentului și stimei de sine. Contextele producerii acestui tip de abuz sunt în principal cele legate de violența domestică / în familie, de adulții cu probleme de sănătate mintală și de părinții cu abilități parentale scăzute.

2 Diverse studii asupra fenomenului, definiții date de instituții abilitate în domeniu, definiții date în mediul academic.

3 „Abuzul și neglijarea copiilor - Studiu sociologic la nivel național”, Organizația Salvați Copiii, București, 2013

Consecințele produse de abuzul sexual

Abuzul sexual poate fi deseori recunoscut prin comportamente autoagresive, depresii, pierderea stimei de sine și comportament sexual inadecvat vârstei copilului. Severitatea impactului este cu atât mai mare cu cât abuzul are o durată și intensitate mai mari, cu cât copilul este mai mare ca vârstă, dacă există o componentă de premeditare, amenințare, coerciție, sadism etc. În cazul abuzului sexual, odată ce copilul l-a recunoscut și dezvăluit, este vitală prezența unui adult, mai ales a unui părinte protector sau a unei persoane de îngrijire, în care copilul are încredere și care îl ajută să facă față acestei experiențe dramatice și să înțeleagă ce i s-a întâmplat, oferindu-i sprijin și protecție.

Consecințele produse de neglijare

Neglijarea severă, mai ales a copiilor de vârstă mică, afectează major creșterea și dezvoltarea fizică și intelectuală a copilului, iar în cazurile extreme poate conduce la spitalizarea, instalarea unei dizabilități și / sau decesul copilului.

Reglementări legislative

Majoritatea informațiilor referitoare la reglementările legislative au fost preluate din publicația „Instituții și infracțiuni în noul Cod Penal”⁴. Le expunem mai jos, întrucât în afara textului legislativ propriu zis, autorii prezintă o serie de comentarii / raportări comparative la vechiul Cod Penal.

Art. 214 Exploatarea cerșetoriei

(1) Fapta persoanei care determină un minor sau o persoană cu dizabilități fizice ori psihice să apeleze în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material sau beneficiază de foloase patrimoniale de pe urma acestei activități se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârșită în următoarele împrejurări:

- a) de părinte, tutore, curator ori de către cel care are în îngrijire persoana care cerșește;**
- b) prin constrângere, pedeapsa este închisoarea de la 1 la 5 ani.**

Noul Cod Penal renunță la incriminarea infracțiunii de cerșetorie în forma consacrată de vechiul Cod Penal, dar propune două incriminări noi, conexe cerșetoriei, menite să răspundă unor situații frecvente în realitatea actuală. Este vorba de exploatarea cerșetoriei practicate de un minor sau de o persoană cu dizabilități (determinarea la practicarea cerșetoriei sau obținerea de foloase de pe urma acestei activități) și, respectiv, de folosirea unui minor de către majorul care are capacitatea de a munci, în scopul de a obține astfel ajutor material din partea publicului.

Practic, a fost dezincriminată infracțiunea de cerșetorie prevăzută de art. 326 din vechiul Cod Penal, însă este incriminată fapta persoanei care exploatează cerșetoria, a celui care determină sau înlesnește practicarea cerșetoriei de către o altă persoană.

Fapta are caracterul unei infracțiuni de obicei, întrucât pentru existența acesteia se cere ca subiectul pasiv al infracțiunii să apeleze în mod repetat la mila publicului.

⁴ Florin Streteanu, Raluca Morosanu, Instituții și infracțiuni în noul Cod Penal, Manual pentru uzul formatorilor SNG, București, 2010, pp 257 - 261

Elementul material al infracțiunii îl constituie:

- acțiunea de a determina minorul sau persoana cu dizabilități fizice ori psihice să apeleze la mila publicului. În varianta simplă, această determinare poate avea loc în orice mod (acțiuni de convingere, promisiuni). Scopul urmărit prin acțiune este ca subiectul pasiv al infracțiunii să apeleze la mila publicului pentru a cere ajutor material.
- acțiunea de a beneficia de foloase patrimoniale de pe urma acestei activități, ceea ce presupune că, fără a determina anterior persoana să apeleze la mila publicului, făptuitorul primește de la aceasta foloase sau beneficiază de foloase patrimoniale (este situația celor ce asigură „protecție” cerșetorilor sau le asigură o locație pentru cerșit în schimbul unei sume de bani). În varianta agravată, determinarea se realizează prin constrângere sau de către un subiect activ calificat – părinte, tutore, curator ori cel ce are în îngrijire persoana care cerșește, chiar dacă îngrijirea are loc în fapt.

Subiect pasiv al infracțiunii poate fi:

- un minor
- o persoană majoră care prezintă dizabilități fizice ori psihice.

Fapta poate fi comisă atât cu intenție directă cât și cu intenție indirectă.

Art. 215 Folosirea unui minor în scop de cerșetorie

Fapta majorului care, având capacitatea de a munci, apelează în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material, folosindu-se în acest scop de prezența unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Deși cerșetoria nu mai este incriminată, atunci când adultul se folosește de prezența unui minor la practicarea cerșetoriei, fapta constituie infracțiune și este pedepsită de legea penală.

Această din urmă situație – spre exemplu, o femeie care merge la cerșit, iar pentru a inspira mila publicului ține un copil, uneori cu vârsta mai mică de un an, în brațe – prezintă un evident pericol, nu doar prin aceea că lezează grav demnitatea umană, copilul fiind folosit ca un obiect, dar periclitează sănătatea sau chiar viața minorului, date fiind condițiile în care acesta este ținut în timpul cerșitului (temperaturi scăzute sau ridicate, ploaie, zăpadă etc.).

În acest caz, elementul material al infracțiunii îl constituie acțiunea persoanei care cerșește, apelând la mila publicului prin cereri de ajutor material, și care se folosește în acest scop de prezența unui minor, pe care, fără a-l determina să cerșească personal, îl prezintă publicului pentru a crea compasiune. Și această faptă este o infracțiune de obicei, întrucât textul cere ca acțiunea ce constituie elementul material al infracțiunii să aibă loc în mod repetat.

Subiect activ al infracțiunii poate fi numai persoana majoră, cerința esențială pentru a putea fi subiect activ al infracțiunii fiind aceea ca persoana majoră să aibă capacitatea de a munci.

Subiectul pasiv al infracțiunii este un minor, fără existența altor condiții cu privire la acesta.

Art. 197 Relele tratamente aplicate minorului

Punerea în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, de către părinți sau de orice persoană în grija căreia se află minorul, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

În Codul penal recent intrat în vigoare, infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului se numără printre infracțiunile comise împotriva integrității corporale și sănătății, legiuitorul renunțând la abordarea anterioară conform căreia astfel de fapte erau considerate infracțiuni contra familiei.

În același sens, un element de noutate este reprezentat și de extinderea sferei subiecților activi ai infracțiunii, respectiv calitatea subiectului activ al infracțiunii de a fi:

- părinte
- orice persoană în grija căreia se află minorul, ceea ce include atât persoana care a fost desemnată de autorități pentru a avea minorul în îngrijire, cât și persoana care are minorul în îngrijire în fapt (în reglementarea anterioară subiect activ al infracțiunii putea fi orice persoană căreia minorul i-a fost încredințat spre creștere și educare, cu alte cuvinte numai persoanele ce au fost desemnate de autorități în acest scop).

Constatarea situațiilor de exploatare a copiilor cuprinde în mod necesar și evaluarea gravității și urmărilor faptelor analizate. Evident, implicarea copilului în cerșetorie, de către părinți sau de către persoanele în grija cărora se află copilul, creează o stare de pericol ce pune în primejdie dezvoltarea morală, intelectuală și fizică a copilului, putând fi întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului. De aceea, considerăm că comiterea infracțiunilor de la art. 214 sau 215 (Exploatarea cerșetoriei sau Folosirea unui minor în scop de cerșetorie) de către părinți sau alte persoane care au grija de copil poate fi interpretată ca fiind în concurs cu infracțiunea prevăzută de art. 197 (Relele tratamente aplicate minorului), ceea ce va conduce la sancțiuni mai aspre din partea instanței judecătorești.

Art. 210 Traficul de persoane

(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârșită:

- a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;**
- b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;**
- c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.**

(2) Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauza justificativă.

Art. 211 Traficul de minori

(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1) sau de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauza justificativă.

Infracțiunile de trafic de persoane – art. 210 și trafic de minori – art. 211 au fost introduse din Legea 678/2001 în noul Cod Penal, păstrându-și conținutul constitutiv din textele anterioare.

Textele de incriminare a traficului de persoane, de minori și de migranți au fost sistematizate pentru o mai ușoară înțelegere și o mai bună corelare cu alte texte de incriminare, fără a li se aduce însă modificări de substanță.

Art. 216. Folosirea serviciilor unei persoane exploatate

Fapta de a utiliza serviciile prevăzute în art. 182⁵, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

În urma ratificării de către România a Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane (prin Legea nr. 300/2006), a fost introdusă și o incriminare nouă, folosirea serviciilor care fac obiectul exploatării unei persoane traficate (incriminare cerută de art. 19 din Convenție).

Este incriminată fapta persoanei care folosește serviciile unei persoane exploatate - aceasta presupune ca subiectul activ al infracțiunii să fie o altă persoană decât aceea care realizează traficul. Dacă traficanțul exploatează totodată persoana traficată, fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane și, după caz, în concurs cu alte infracțiuni.

Elementul material al laturii obiective este reprezentat de acțiunea de a utiliza serviciile unei persoane exploatate.

Prin servicii se înțeleg activitățile prevăzute la art. 182 din partea generală a noului Codului penal:

- executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;
- sclavia sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;
- practicarea prostituției, manifestările pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală;
- practicarea cerșetoriei;
- prelevarea de organe în mod ilegal.

Din punctul de vedere al laturii subiective, cerința legii este ca acea persoană să cunoască împrejurarea că cel de la care obține serviciile respective este victima traficului de persoane. În aceste condiții, fapta se comite cu intenție directă.

⁵ Art. 182

Exploatarea unei persoane. Prin exploatarea unei persoane se înțelege:

- a) supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;
- b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;
- c) obligarea la practicarea prostituției, la manifestări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau la alte forme de exploatare sexuală;
- d) obligarea la practicarea cerșetoriei;
- e) prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, în mod ilegal.

Metodologia cercetării

În acord cu obiectivele asumate, studiul de față este fundamentat pe o metodologie de cercetare de tip cantitativ, astfel:

1. ancheta pe bază de chestionar, în scopul realizării unui **profil social al copiilor și tinerilor care trăiesc**, temporar sau permanent, **în stradă**;
2. metoda captură-recaptură (Lincoln-Petersen), pentru **estimarea volumului acestei populații**, la nivelul municipiului București.

Grupul țintă al cercetării a fost alcătuit din copii și tineri care trăiesc, temporar sau permanent în stradă, conform definiției din capitolul dedicat. Au fost incluse în eșantion persoane cu vârsta între 0 și 35 ani.

I. **Profilul social al copiilor și tinerilor care trăiesc în stradă** este realizat ținând cont de următoarele direcții de cercetare: situația locuirii (unde locuiește, cu cine locuiește, de când locuiește acolo, condiții de locuire), structura și tipul relațiilor cu familia de proveniență (componența familiei de proveniență, menținerea sau nu a relației cu aceasta sau cu o parte a acesteia), timpul petrecut în stradă (cât timp petrece în stradă, în ce perioadă a zilei, zona / zonele unde își petrece majoritatea timpului, migrație în scop de cerșetorie sau activități asociate), activitățile aducătoare de venit (muncă cu ziua, cerșit, colectat deșeuri, vânzare de diferite obiecte în forme asimilate cerșetoriei, solicitând sume de bani pentru locurile de parcare publică persoanelor care parchează mașina în afara orelor stabilite de municipalitate ca fiind cu plată, prostituție, furturi etc.), accesul la servicii (tipul serviciilor accesate – asistență medicală, asistență socială, frecvența accesării, tipul furnizorului etc.), situația actelor de identitate, accesul la educație (frecventarea școlii, număr de clase absolvite), abuz și tip de abuz, consum de substanțe, stare de sănătate etc.

Eșantionul ales a fost unul de tip neprobabilistic, pe cote, după vârsta subiecților, genul acestora și statusul de permanent / temporar în stradă. Motivația alegerii unui eșantion neprobabilistic a ținut de volumul relativ redus al populației⁶ și de imposibilitatea eșantionării prin procedee probabilistice (considerate mai precise), ținând cont de caracteristicile grupului țintă. **Volumul eșantionului** a fost de 701 persoane.

Datele au fost analizate prin procedee specifice statistice descriptive sau inferențiale.

II. **Estimarea volumului acestei populații** a fost făcută folosind metoda **captură-recaptură**. Aceasta oferă o estimare a unei populații în cazul în care o numărare exhaustivă a acesteia nu este posibilă (spre exemplu, grupuri sociale marginale). O cercetare socială de acest tip pleacă de la patru ipoteze:

1. Populația este închisă;
2. Fiecare persoană are o șansă diferită de zero de a fi “capturată” – de a participa la studiu;
3. Persoanele care deja au fost “capturate” pot fi identificate precis;
4. Faptul de a fi “capturat” nu corelează cu probabilitatea de a fi “recapturat.”

⁶ Estimată de studiile precedente a fi de aproximativ 1150 de persoane (cu un interval de încredere între 1057 și 1273) - Estimarea numărului copiilor și tinerilor străzii din București, Brașov și Constanța utilizând metoda captură-recaptură, Organizația Salvați Copiii, București, 2009

Culegerea datelor a fost făcută cu ajutorul fișei de captură⁷, în două valuri de culegere a datelor, într-un număr de aproximativ 60 de zone⁸ din toate cele șase sectoare ale municipiului București. Definirea zonelor a fost făcută pornind de la experiența Organizației Salvați Copiii, cu ajutorul instituțiilor (guvernamentale și neguvernamentale) cu programe adresate copiilor străzii.

Au fost trecute în fișă toate persoanele cu vârsta între 0 și 35 de ani. Schematic, cele două valuri de culegere a datelor pot fi reprezentate astfel:

Unde: Captura I – subiecții întâlniți și „marcați” în primul val de culegere de date

Captura II – subiecții întâlniți și „marcați” în al doilea val de culegere de date

Recaptură - subiecții întâlniți și „marcați” în ambele valuri de culegere de date.

Estimarea volumului populației s-a făcut folosind metoda Lincoln-Petersen, astfel:

$$N = \frac{CI * CII}{R}$$

Unde, N = Număr estimat

CI = Copii numărați captură I

CII = Copii numărați captură II

R = Recaptură

⁷ Fișa de captură este disponibilă în anexa 2.

⁸ Tabelul cu zonele de culegere a datelor este disponibil în anexa 3.

Structura fenomenului „copiii și tinerii străzii”⁹

Pentru a înțelege mai bine structura acestui fenomen, distingem, folosind criteriul relației cu familia și criteriul vârstei, patru categorii de copii și tineri care sunt, permanent sau temporar, pe stradă:

- i. Copiii care trăiesc numai în stradă și care nu au legături cu familia sau cu instituții de protecție.** Acești copii trăiesc permanent în stradă și supraviețuiesc printr-o adaptare continuă la regulile străzii. Își procură bani prin muncă, cerșit, prostituție sau furturi mărunte. Atitudinea față de familie e confuză sau e caracterizată prin indiferență. Domină amintirile legate de viața instituțională sau viața petrecută în stradă. Starea lor de igienă și sănătate este total improprie, iar comportamentul este puternic marcat de mediul străzii. Marea majoritate a acestora nu frecventează școala. Trăiesc în grupuri, mai mici sau mai mari, organizate în funcție de teritoriu (zonă) și dominate de unul sau mai mulți lideri.
- ii. Copiii care sunt temporar în stradă și care se întorc, de cele mai multe ori, zilnic în familiile lor.** În general, acești copii nu frecventează școala sau o frecventează cu întreruperi. Se află, de regulă, ziua în stradă (mare parte obligați de către părinți sau cu acordul acestora) încercând să câștige bani prin cerșit sau prin alte activități (spălatul parbrizelor, ”ajutarea” oamenilor să parcheze, vânzarea de mărfuri, încărcat și descărcat de mărfuri, colectarea de obiecte reciclabile, furturi sau prostituție). De regulă, seara se întorc în familiile lor cu banii câștigați.
- iii. Tinerii care trăiesc în stradă.** Prezența lor în stradă este urmarea eșecului demersurilor de reintegrare din trecut ale instituțiilor guvernamentale sau neguvernamentale. Marea majoritate a lor provin din foștii copii ai străzii din anii '90. Cu excepția vârstei, prezintă caracteristicile enumerate la punctul i.
- iv. Copiii care trăiesc cu părinții / familia extinsă în stradă sau în adăposturi improvizate.** În această categorie pot fi incluși copiii care provin din familii care și-au pierdut locuința din diverse motive, dar și tinerii care trăiesc în stradă (punctul iii) și care au devenit părinți. Din cauza sărăciei extreme, aceste familii își folosesc propriii copii, indiferent de vârstă, pentru obținerea de venituri. Copiii sunt implicați în diferite activități, de la spălat parbrizele mașinilor, la cerșit, încărcat-descărcat marfă în piețe etc. Marea majoritate a acestor copii nu frecventează școala.

Permanent sau temporar în stradă, universul cercetării

Structura fenomenului „copiii și tinerii străzii” prezentată în capitolul anterior este utilă în special în definirea genului proxim, însă, la nivel de diferență specifică, apar anumite dificultăți de delimitare a acestei populații. Altfel spus, încă din etapa de documentare a cercetării au apărut următoarele întrebări: Cât timp trebuie să petreacă în stradă o persoană pentru a putea face parte din grupul țintă al acestui studiu? Ce activități trebuie să desfășoare? De cât timp trebuie să fie pe stradă?

În mod evident, există numeroase definiții ale fenomenului, mai mult sau mai puțin restrictive. Pornind de la acestea și dorind să nu pierdem din vedere anumite grupuri sociale am inclus în eșantion orice persoană, cu vârsta până la 35 de ani, aflată permanent sau temporar în stradă și care desfășoară următoarele activități pentru asigurarea subzistenței: cerșește, spală parbrize, cântă (pe stradă sau în mijloacele de transport în comun), colectează diverse deșeuri, vinde anumite produse în forme asimilate cerșetoriei (apelând la mila

⁹ Profilul este bazat pe experiența anterioară de lucru și studiile sociologice desfășurate de Organizația Salvați Copiii.

publicului), „ajută oamenii să parcheze” solicitând bani sau produse pentru acest lucru. Din perspectiva locuirii, au fost incluse în eșantion atât persoane care își petrec noaptea pe stradă sau în locuințe improvizate (sistem de canalizare, mașini abandonate, clădiri părăsite, corturi etc.) - definite ca permanent în stradă, cât și cele care au o locuință, dar apelează la activitățile enunțate mai sus pentru a face rost de bani – definite ca temporar în stradă.

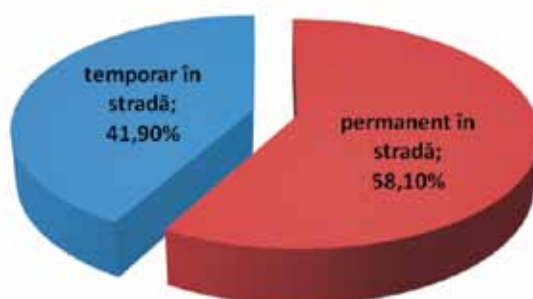
Distincția temporar / permanent în stradă s-a dovedit foarte utilă în momentul analizei datelor, existând diferențe semnificative în profilele sociale ale acestor două grupuri. Întreg raportul de cercetare va urmări această diferențiere, putând vorbi chiar de două populații, mai mult sau mai puțin distincte, în funcție de dimensiunea analizată.

Volumul populației și principalele caracteristici socio-demografice ale acesteia

Estimarea volumului populației s-a făcut folosind metoda Lincoln-Petersen. În primul val de culegere a datelor au fost trecute în fișa de captură 576 de persoane, alte 230 fiind adăugate în valul doi. Dintre acestea, 119 au fost întâlnite în ambele etape. Se ajunge astfel, folosind metoda descrisă anterior, la **un volum al populației de 1.113 persoane**, cu un interval de încredere de 95% între 991 și 1235 (la nivelul municipiului București).

Estimarea volumului populației a fost făcută pornind de la fișele de captură / recaptură, care cuprind toate persoanele întâlnite (806). În mod evident, nu toate aceste persoane au putut fi și interviuate pentru realizarea unui profil social al copiilor și tinerilor care trăiesc, temporar sau permanent, în stradă (din diferite motive, cum ar fi: vârsta prea mică, refuzul acestora, imposibilitatea de a răspunde la chestionar). După centralizarea datelor și curățarea bazei de date, au rămas 701 chestionare valide, descrierea profilului celor care trăiesc în stradă fiind făcută pornind de la acestea.

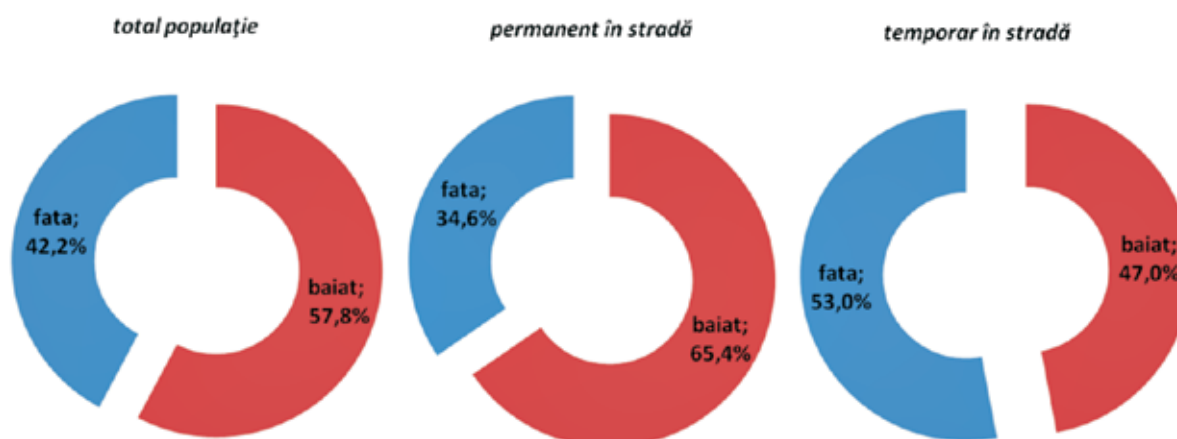
Din totalul respondenților, 58% au afirmat că locuiesc permanent în stradă (sau în adăposturi improvizate - sistem de canalizare, mașini abandonate, clădiri părăsite, locuințe improvizate, corturi, etc.), iar 42% au o locuință, dar petrec o parte din timp în stradă, desfășurând diverse activități pentru procurarea banilor¹⁰ - cerșind (44% dintre ei), colectând deșeuri (33%), prestând diverse munci ocazionale (23%) etc.

¹⁰ O descriere detaliată a activităților desfășurate pentru asigurarea traiului este disponibilă în capitolul dedicat.

Dintre copiii și tinerii care trăiesc în stradă 58% sunt băieți și 42% fete. Se remarcă, pornind de la statusul de temporar sau permanent în stradă, o diferență semnificativă din perspectiva genului (semnificativă statistic la un nivel încredere de 99%, altfel spus această diferență nu este întâmplătoare). Astfel, în populația care locuiește permanent în stradă, majoritatea persoanelor sunt de gen masculin (65%), iar în populația aflată temporar în stradă, majoritatea este reprezentată de persoane de gen feminin (53%), observându-se că, în cazul acesteia din urmă, diferența dintre cele două categorii este mai redusă.

Genul respondenților

Vârsta medie a persoanelor care afirmă că locuiesc permanent în stradă este de 21 de ani, semnificativ mai ridicată decât cea a celor temporar în stradă, care este de 17 ani. Per total eșantion, 7% dintre respondenți au vârsta sub 7 ani, 19% între 8 și 13 ani, 19% între 14 și 18 ani, 23% între 19 și 25, iar 32% între 26 și 35 de ani.

41% dintre respondenți sunt minori și 59% sunt adulți cu vârsta între 18 și 35 de ani. Se remarcă și în acest caz o diferență semnificativă după statusul de permanent și temporar - dacă în cazul primei categorii (permanent în stradă) întâlnim mai degrabă adulți (68%), în cazul persoanelor temporar în stradă, copiii sunt majoritari (55%).

Trebuie menționat că, în cazul populației studiate, numărul copiilor este ușor subestimat, calculul fiind făcut pe baza chestionarelor valide și nu al fișelor de captură, iar diferența numerică dintre cele două (aproximativ 100 de persoane) este reprezentată majoritar de copii cu vârsta sub 5 ani. Astfel, numărul real al copiilor aflați temporar în stradă este cu aproximativ 5-6 procente mai mare decât cel prezentat mai sus.

Din totalul respondenților, 56% se declară de etnie romă, 42% română, 1% maghiară și 1% afirmă ca fac parte din alte grupuri etnice. Raportat la populația temporar sau permanent în stradă, cei din prima categorie (temporar) se declară într-o mai mare măsură de etnie romă.

Aproximativ 40% dintre persoanele cu vârsta peste 14 ani afirmă că au la rândul lor copii. În jumătate din cazuri (51% dintre cei care afirmă că au copii), copiii se află în îngrijirea lor.

Istoric personal și situația locuirii

Aproximativ 96% dintre copiii și tinerii intervievați afirmă că locuiesc majoritatea timpului în București, 98% dintre cei permanent în stradă afirmând acest lucru, comparativ cu 93% din cei temporar în această situație. Dintre aceștia din urmă, aproximativ 7 procente afirmă că locuiesc în majoritatea timpului în afara Bucureștiului, venind periodic aici.

Întrebate de localitatea de naștere, 48% dintre persoanele permanent în stradă afirmă că s-au născut într-o altă localitate, însă majoritatea lor (peste 2/3) au venit în București cu mai mult de cinci ani în urmă. Comparativ, 65% dintre cei temporar în stradă afirmă că s-au născut în București.

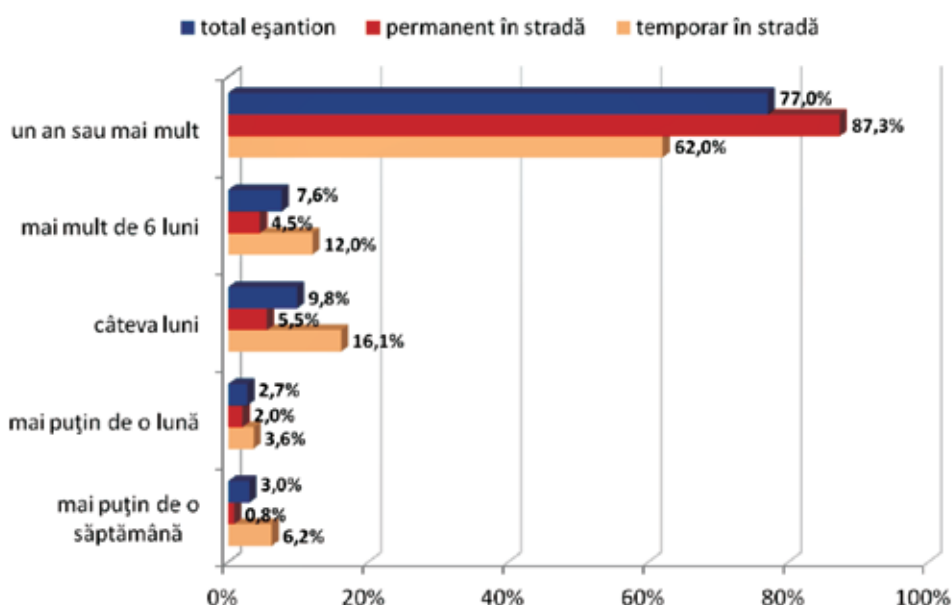
Marea majoritate a copiilor și tinerilor care trăiesc în stradă se află în această situație de peste un an (77% din totalul populației), existând însă diferențe semnificative dacă analizăm datele din perspectiva statusului de permanent sau temporar în stradă.

Astfel, 87% dintre cei care locuiesc tot timpul pe stradă se află în această situație de mai bine de un an. Mai mult, aproximativ jumătate dintre aceștia afirmă că sunt în această situație de peste 10 ani, iar dacă luăm în considerare vârsta respondenților putem afirma, cu un grad ridicat de certitudine, că ei (cei aflați permanent în stradă, de peste 10 ani, aproximativ 30% din total eșantion) sunt foștii copii ai străzii din anii '90 ajunși acum la vârstă adultă.

62% dintre persoanele temporar în stradă se află în această situație de mai mult de un an (jumătate dintre aceștia de mai puțin de cinci ani și două treimi de mai puțin de zece), 12% de mai mult de șase luni dar mai puțin de un an, iar 26% de mai puțin de 6 luni.

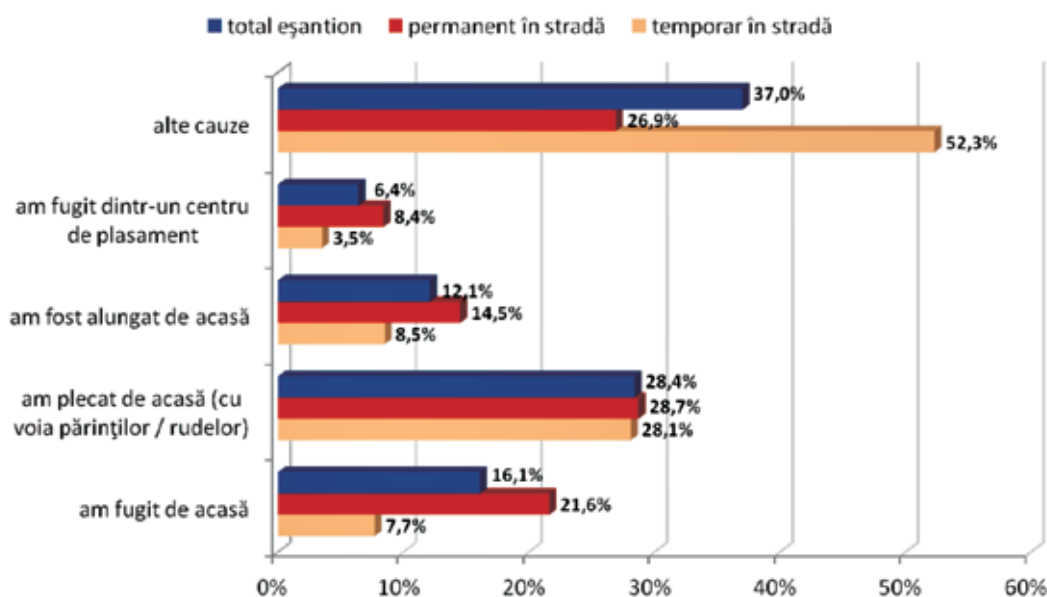
Observăm că, în cazul persoanelor permanent în stradă de mai mult de un an, întâlnim mai degrabă tineri adulți și, pe de altă parte, în cazul celor temporar în stradă de mai puțin de un an se regăsesc mai degrabă copii (diferența este semnificativă statistic la un nivel de încredere de 99%). Vorbim aici de copii exploatați (de regulă de familie), în principal în scop de cerșetorie.

De cât timp ești pe stradă?

Diferențele întâlnite mai sus, între persoane temporar sau permanent în stradă, se păstrează și în cazul motivului ajungerii în această situație. Referindu-ne la persoanele care stau tot timpul pe stradă, putem vorbi în principal de cauze precum fuga de acasă sau din centre de plasament, de plecare de acasă cu acordul părinților sau de copii și tineri alungați de acasă (aproximativ 73% dintre ei). Alte aproximativ 27% dintre aceste persoane sunt copii și tineri care afirmă că: nu au avut niciodată casă, au fost externați după împlinirea vârstei de 18 ani dintr-o instituție de protecție și nu au avut unde locui, au fost evacuați împreună cu familia, au pierdut casa după decesul părinților etc.

De ce ai ajuns în stradă?

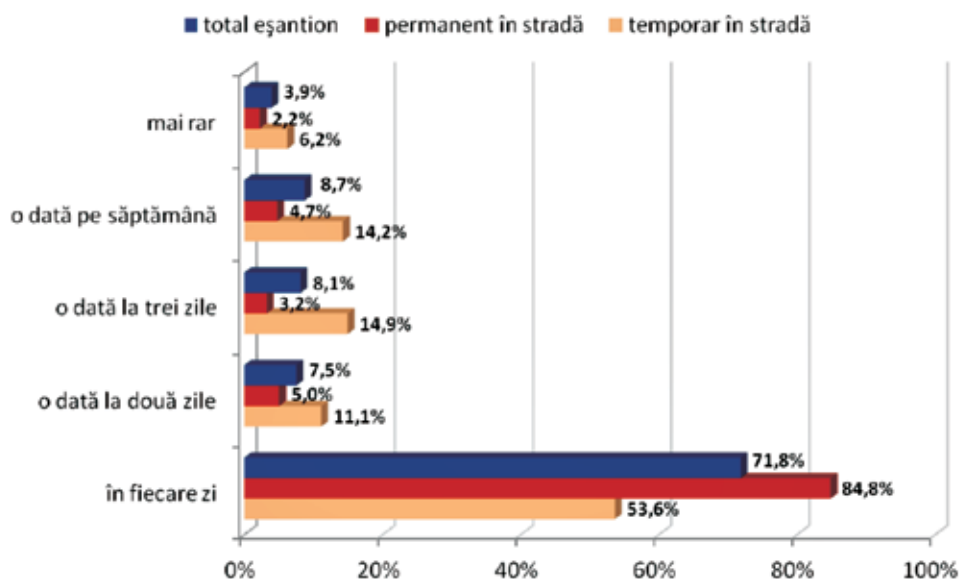
Pe de altă parte, în cazul celor aflați temporar în stradă, starea de fapt este generată de cauze radical diferite. 28% dintre aceștia sunt plecați de acasă cu acordul părinților, iar alți aproape 20% afirmă că au fugit / au fost alungați de acasă sau din centre de plasament, locuind la rude, prieteni sau alte situații asemănătoare. Se remarcă însă că peste jumătate dintre aceștia spun că se află în stradă din „alte motive”. Întrebați care sunt acestea, majoritatea copiilor / tinerilor spun că ajută familia să facă rost de bani (cerșind, adunând ambalaje reciclabile, spălând parbrize) sau că sunt „trimiși” de părinți sau rude la cerșit. De asemenea, o importantă parte dintre ei este reprezentată de copii care cerșesc împreună cu un părinte sau altă rudă / frate / soră mai mare. În concluzie, aproximativ 70 - 80% dintre aceștia sunt copii și tineri aflați temporar în stradă cu acordul sau împreună cu familia, marea lor majoritate exploatați în scop de cerșetorie sau activități asociate.

72% dintre respondenți afirmă că vin zilnic în zona unde s-a desfășurat interviul, existând diferențe semnificative între răspunsurile celor permanent în stradă (85% vin zilnic) și celor temporar în stradă (54% afirmă că fac acest lucru zilnic).

Mergând mai departe și analizând perioada de timp petrecută într-o anumită zonă, se poate observa faptul că populația permanent în stradă își desfășoară majoritatea activităților și își petrece cea mai mare parte a timpului într-un anumit areal (peste 70% dintre aceștia).

În cazul persoanelor temporar în stradă, procentul celor care vin în fiecare zi în zona respectivă este mai scăzut, respectiv 54% (evident, mai redus este și timpul petrecut acolo), și, implicit, migrația între diferite zone (făcând aceleași activități) este mai ridicată.

Cât de des vii în acest loc/această zonă?

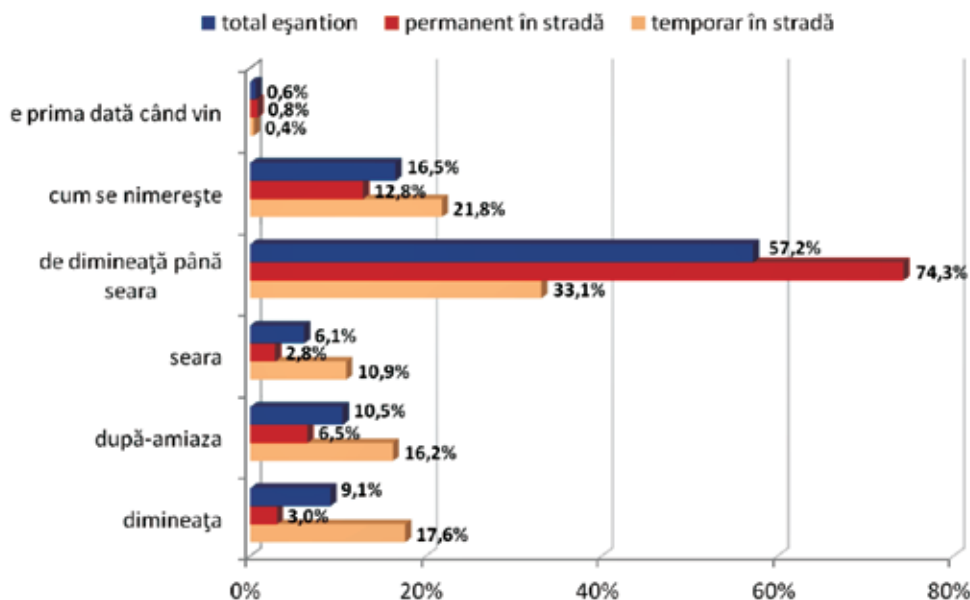

De asemenea merită remarcat, referindu-ne la întreg eșantionul, că procentul celor care afirmă că este prima dată când vin într-o anumită zonă (pentru a cerși, spăla parbrize, „a ajuta oamenii să parcheze” etc.) este foarte mic, sub 1%.

Altfel spus, împărțirea zonelor ține cont de o serie de reguli informale, „de zona ocupată” de un grup sau altul. Discuțiile avute cu persoanele aflate în stradă oferă o explicație a acestui fapt, chiar dacă nu putem vorbi de o abordare calitativă propriu zisă. În principal este vorba de accesul la resurse, la diferite zone cu „vad” pentru diferite activități.

Există, de asemenea, o serie de zone de intersecție între diverse grupuri, cum ar fi cantinele sociale sau diferite zone de unde pot fi cumpărate unele substanțe folosite (drogurile „etnobotanice”, spre exemplu), ceea ce explică, într-o măsură destul de mare migrația între câteva zone, de multe ori aceleași (majoritatea celor cu care am dialogat pe parcursul cercetării afirmă că merg, de regulă, în alte două – trei zone).

În ce perioadă a zilei ești de obicei aici?

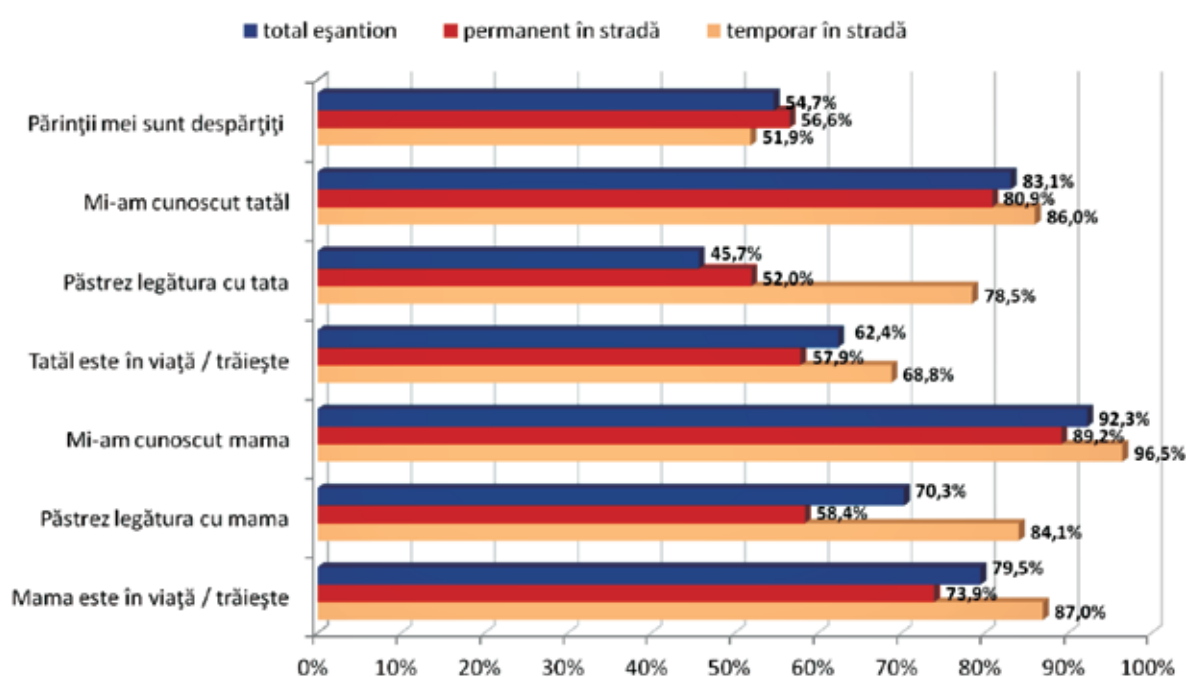
Majoritatea persoanelor temporar în stradă afirmă că își petrec noaptea în familia de origine, fie că este vorba de ambii părinți (47%), unul din părinți (9%) sau alte rude (7%). În cazul persoanelor permanent în stradă situația este radical diferită, majoritatea spunând că își petrec noaptea pe stradă sau în locuințe improvizate / abandonate (aproximativ 84%), în compania prietenilor / iubitului / iubitei. Aproximativ 20% dintre aceștia din urmă locuiesc pe stradă împreună cu alt membru al familiei de origine sau cu întreaga familie.

Familia de proveniență și relația cu aceasta

Aproximativ 55% dintre respondenți provin din familii în care părinții sunt despărțiți, fiind o caracteristică care se regăsește în procente similare atât în cazul celor permanent, cât și în cazul celor temporar în stradă. De asemenea, majoritatea afirmă că provin din familii numeroase, fiecare respondent având, în medie, patru frați. Acestea sunt însă singurele caracteristici ale familiei de origine după care cele două grupuri nu se diferențiază semnificativ.

Aproximativ 11% dintre respondenții permanent în stradă afirmă că nu și-au cunoscut mama, iar alți 19% că nu și-au cunoscut tatăl. Comparativ, în cazul populației temporar în stradă, procentele celor care afirmă același lucru sunt de 4% (mama), respectiv 14% (tatăl).

La acest moment care este situația familiei în care te-ai născut?

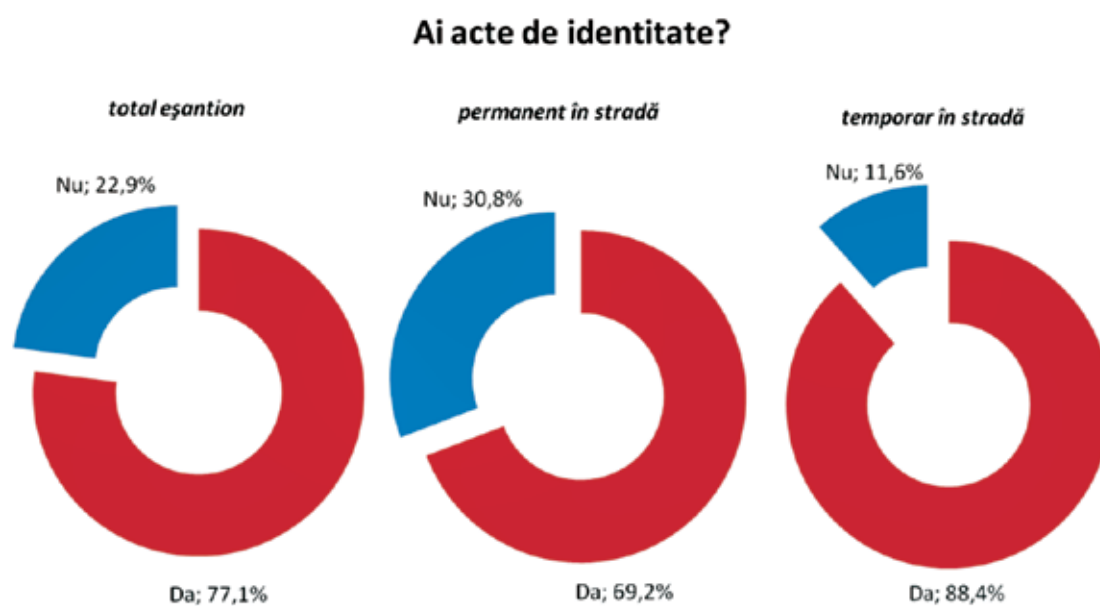
Cel puțin un părinte este în viață în cazul a 74% dintre persoanele aflate permanent în stradă, comparativ cu 87% în cazul celor aflați temporar în stradă.

Doar 58% dintre cei aflați permanent pe stradă afirmă că păstrează legătura cu mama, iar 52% că păstrează legătura cu tatăl (procente calculate din cei care afirmă că respectivul părinte este în viață). În cazul celor temporar în stradă 84% spun că păstrează legătura cu mama și 79% cu tatăl.

Situația actelor de identitate

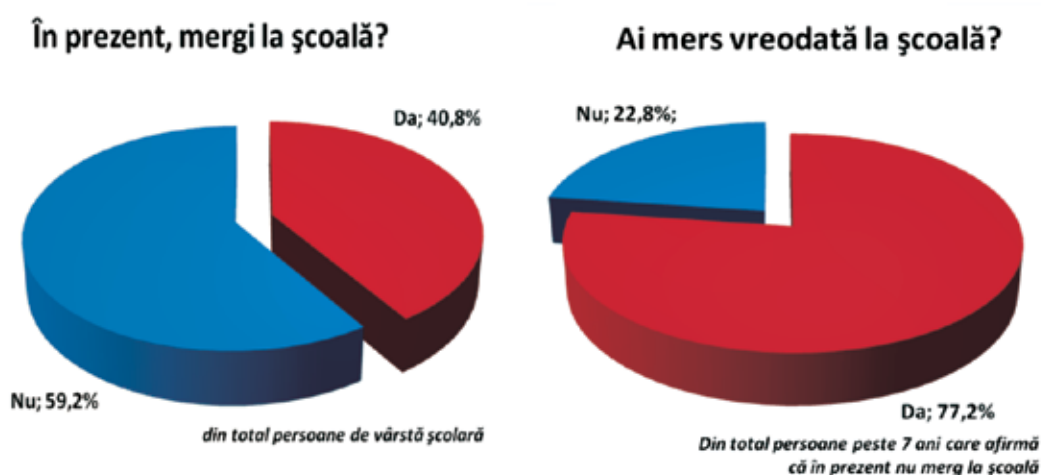
88% dintre persoanele temporar în stradă afirmă că au acte de identitate (indiferent că vorbim de certificat de naștere sau buletin), comparativ cu 69% dintre cele permanent în această situație. Luând în calcul doar respondenții cu vârsta peste 14 ani, 72% dintre aceștia afirmă că au carte de identitate (la care se adaugă 2,4% care au carte de identitate provizorie), neexistând în acest caz diferențe semnificative după statusul de temporar sau permanent în stradă.

Dintre cei care afirmă că nu au acte de identitate, 26% spun că nu au avut niciodată, 42% că au avut dar le-au pierdut, 11% că au expirat iar 21,4% menționează alte situații (au fost furate, au ars, au rămas acasă – în localitatea de origine sau la o rudă).

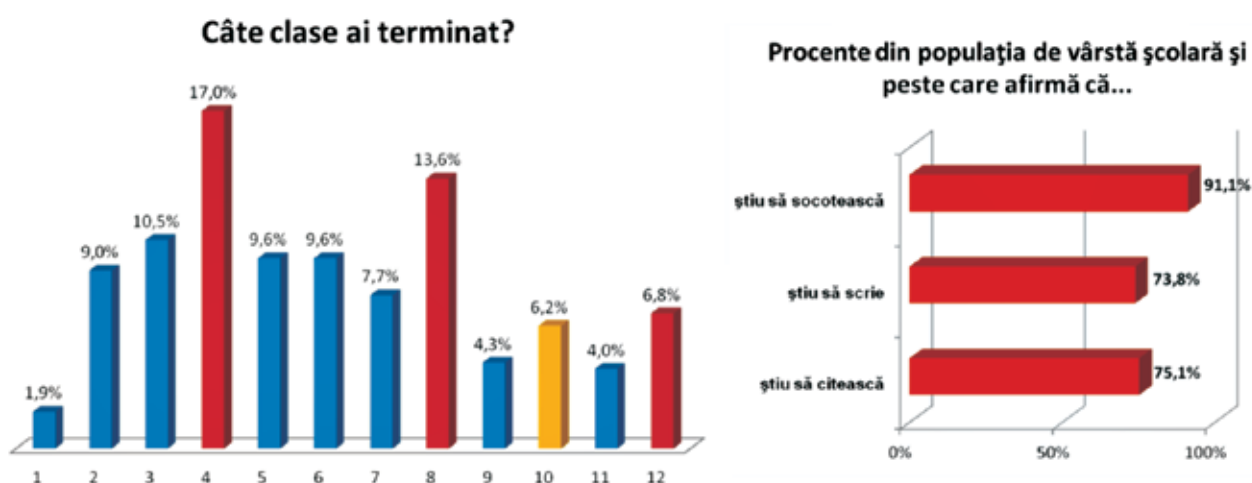

Școlarizare

Dintre persoanele de vârstă școlară (definită ca perioada învățământului obligatoriu) 41% afirmă că merg, în prezent, la școală. Datele diferă semnificativ din perspectiva timpului petrecut pe stradă, 28% dintre copiii permanent în stradă afirmând că urmează o formă de educație, comparativ cu 50% din cei temporar în stradă.

În privința numărului de clase absolvite, din totalul populației cu vârsta de peste 17 ani (peste limita învățământului obligatoriu), 17% afirmă că au absolvit ciclul primar (21% că au absolvit între 1 și 3 clase primare), 14% că au terminat întreg ciclul gimnazial (27% că au absolvit între 5 și 7 clase), iar 21% că au finalizat între 9 și 12 clase. Doar 7% afirmă că au absolvit liceul. Nu există în acest caz diferențe semnificative din perspectiva dimensiunii temporar / permanent în stradă.

Din totalul respondenților de vârstă școlară și peste, 75% afirmă că știu să citească, 74% că știu să scrie și 91% că știu să socotească.

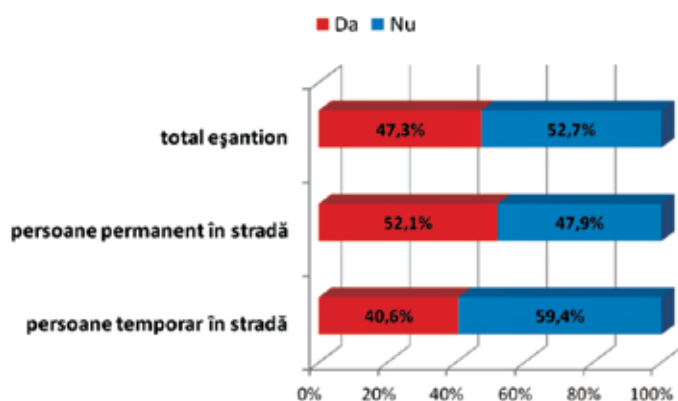
Servicii accesate

47% din totalul respondenților afirmă că au beneficiat, până la momentul cercetării, de servicii de asistență / sprijin. Referindu-se la tipul de servicii accesate, 26% afirmă că au beneficiat de asistență medicală, 25% că au primit ajutoare materiale, 11% că au beneficiat de serviciile centrelor de zi și 4% că au fost ajutați să își facă acte de identitate.

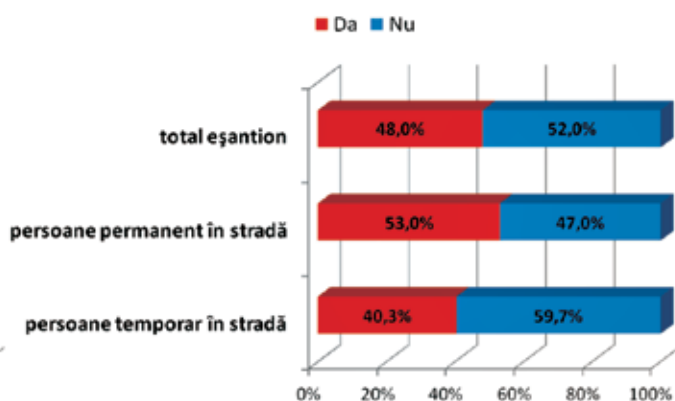
Întrebați de unde (de la ce instituție) au beneficiat de aceste servicii, majoritatea respondenților (aproximativ 60% din totalul acestora) indică, în mod neasistat, diferite organizații neguvernamentale (ARAS, Caritas, Concordia, Parada, Salvați Copiii, Samusocial) și sub 5% diferite autorități publice (direcții de asistență socială și protecția copilului, în special).

Există diferențe pornind de la statusul de temporar sau permanent în stradă și în cazul serviciilor accesate. Astfel, copiii și tinerii din ultima categorie este mai probabil să beneficieze de serviciilor autorităților publice sau organizațiilor neguvernamentale.

Ai beneficiat până acum de servicii de asistență (sprijin), din partea unei instituții?

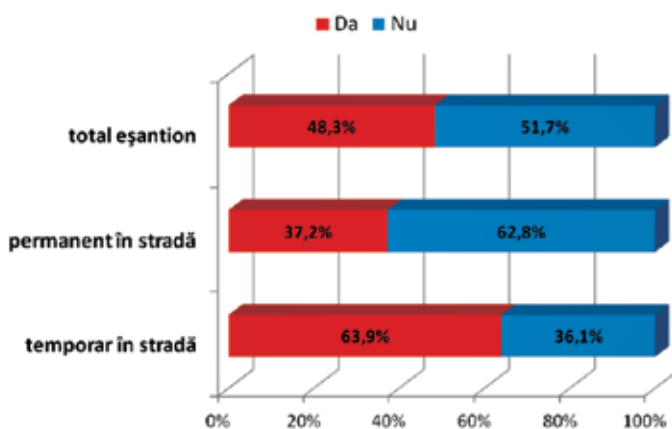

În ultimele 12 luni ai beneficiat de servicii de asistență (sprijin), din partea unei instituții?

Diferența în ceea ce privește accesul la servicii în funcție de timpul petrecut în stradă este mai pronunțată în cazul accesului la medicina de familie, 64% dintre persoanele temporar în stradă afirmând că sunt înscrise la medic de familie, comparativ cu 37% dintre respondenții care locuiesc permanent în stradă.

Ești înscris la medicul de familie?

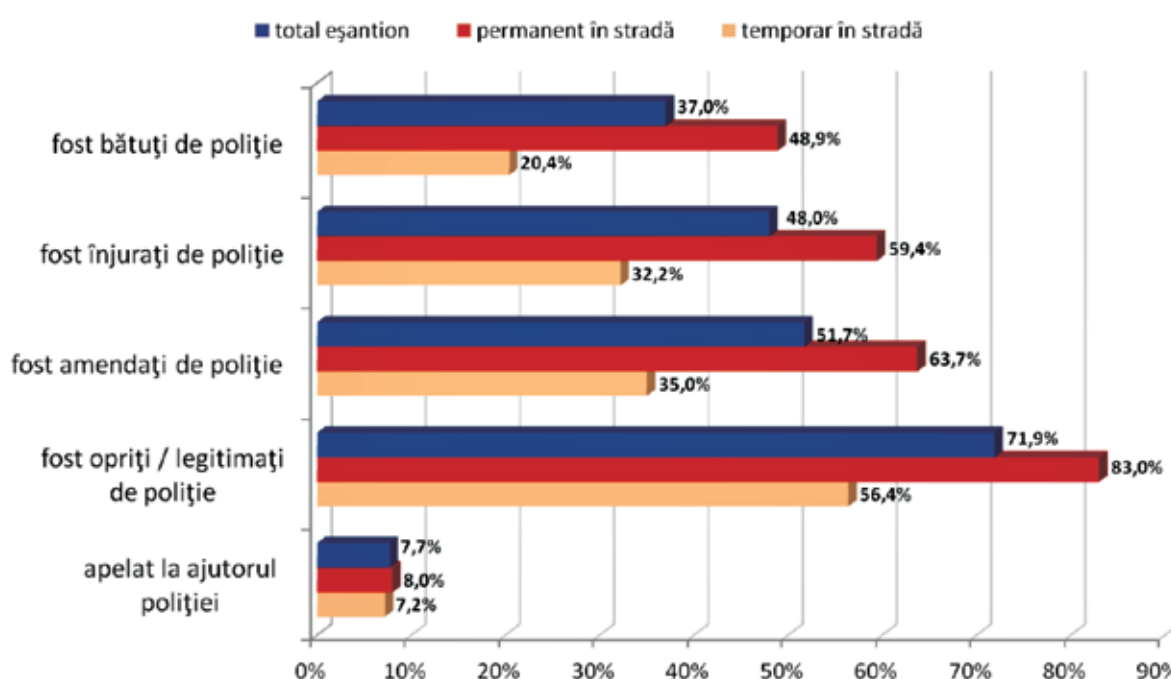

Relația cu poliția

Din totalul respondenților, 8% au afirmat că au apelat, în ultimul an, la ajutorul poliției, însă nu există diferențe semnificative statistic din perspectiva statusului de temporar / permanent, a genului sau a vârstei. Altfel spus, copiii și tinerii, fetele sau băieții, persoanele permanent în stradă sau temporar, afirmă că au apelat la ajutorul poliției în procente similare.

Întrebați care sunt motivele pentru care au apelat la ajutorul poliției, majoritatea celor care au făcut acest lucru menționează agresiunile (din partea unor persoane cunoscute sau nu). În procente mai mici, unii respondenți se referă la motive precum reînnoirea actelor de identitate, dispariția unei rude, sesizarea unor furturi etc.

Procente din respondenți care afirmă că, în ultimul an, au...

Dintre cei care afirmă că nu au apelat la ajutorul poliției, aproximativ 65% afirmă că nu a fost nevoie / nu au fost puși într-o situație care să solicite ajutorul autorităților. Cealaltă parte au preferat să nu răspundă la această întrebare (aproximativ 20%) sau au menționat că nu apelează din cauza lipsei de reacție a poliției („nu ascultă boschetarii”), de frică că vor fi agresați sau pentru că se feresc de poliție din diferite motive.

Persoanele permanent în stradă afirmă că au fost legitimate de poliție într-o măsură semnificativ mai mare decât cele aflate temporar în această situație. Diferența se păstrează și în cazul genului, băieții afirmând într-o măsură mai mare că au fost legitimați, și în cazul vârstei, majoritatea respondenților peste 14 ani spunând același lucru.

Structura de mai sus se păstrează și în cazul amenziilor primite în ultimul an. Astfel, majoritatea celor care afirmă că au fost amendați sunt persoane permanent în stradă, de gen masculin și cu vârsta peste 14 ani.

Referindu-se la abuzurile din partea poliției, persoanele permanent în stradă afirmă că sunt într-o măsură semnificativ mai mare victime ale acestora, atât în cazul abuzului verbal cât și în cazul celui fizic. Distincția se păstrează și în cazul genului și a vârstei, respectiv băieții cu vârsta peste 14 ani menționând într-o măsură semnificativ mai mare că au fost înjurați sau bătuți de reprezentanți ai poliției.

Asigurarea traiului

Pentru identificarea mijloacelor de asigurare a traiului, participanții la studiu au fost întrebați cum câștigă banii necesari, având la dispoziție o listă de activități (disponibilă în graficul de mai jos) și o variantă deschisă, (întrebarea a fost una cu răspuns multiplu). Ținând cont de caracterul indezirabil social al unora din aceste acțiuni, este posibil ca unele activități să fie subestimate (furt, prostituție), iar altele să fie supraestimate (muncă cu ziua, manipulat marfă, colectare deșeuri). Totuși, pentru a reduce acest efect, studiul de față a presupus:

- I. utilizarea de operatori de culegere a datelor cu experiență în lucrul pe stradă (marea lor majoritate, asistenți sociali sau voluntari ai DGASPC-urilor și ai unor ONG-uri cu programe adresate copiilor și tinerilor străzii). Astfel, majoritatea celor care au realizat interviurile aveau deja construită o relație de încredere cu respondenții;
- II. aplicarea chestionarelor în mediul subiecților, în timp ce aceștia își desfășoară activitățile obișnuite.

Principala activitate aducătoare de venituri este cerșitul (sau diferite activități asociate acestuia, precum spălatul parbrizelor). De asemenea, marea majoritate a copiilor sub 7 ani întâlniți (aproximativ 100 de persoane) erau folosiți de un adult (de regulă rudă), în scop de cerșetorie. Astfel, ponderea acestei activități este, cu siguranță, mai mare.

Din perspectiva timpului petrecut în stradă, 61% din populația permanentă afirmă că cerșește în mod regulat pentru a obține bani, comparativ cu 44% din persoanele temporar în stradă. Diferența este semnificativă statistic.

O altă diferență semnificativă remarcăm dacă analizăm datele din perspectiva vârstei subiecților, mai exact, cu cât vârsta este mai mică, cu atât este mai probabil ca acea persoană să fie folosită la cerșit (procentajele scad după vârsta de 18 ani, însă cerșetoria rămâne o modalitate a traiului și pentru aproximativ 40 – 50 de procente dintre adulți).

Colectarea deșeurilor¹¹ este o altă activitate importantă în obținerea banilor, aproximativ 33% din totalul populației (fără diferențe semnificative în funcție de timpul petrecut în stradă) afirmând că face acest lucru cu regularitate. Raportat la variabila gen, bărbații afirmă într-o măsură mai mare comparativ cu femeile că obțin bani prin colectarea deșeurilor.

Aproximativ 27% din totalul eșantionului afirmă că **muncesc cu ziua**, de regulă prestând diverse activități necalificate precum descărcat / încărcat marfă. Este un tip de activitate desfășurată de regulă de persoanele de gen masculin, cu vârsta peste 14 ani.

Solicitarea banilor pentru un loc de parcare sau pentru „păzirea” mașinilor este o îndeletnicire uzuală pentru 24% dintre persoanele aflate permanent în stradă și pentru 12% din cele temporar în această situație. Este făcută mai degrabă de persoane peste 14 ani, de gen masculin.

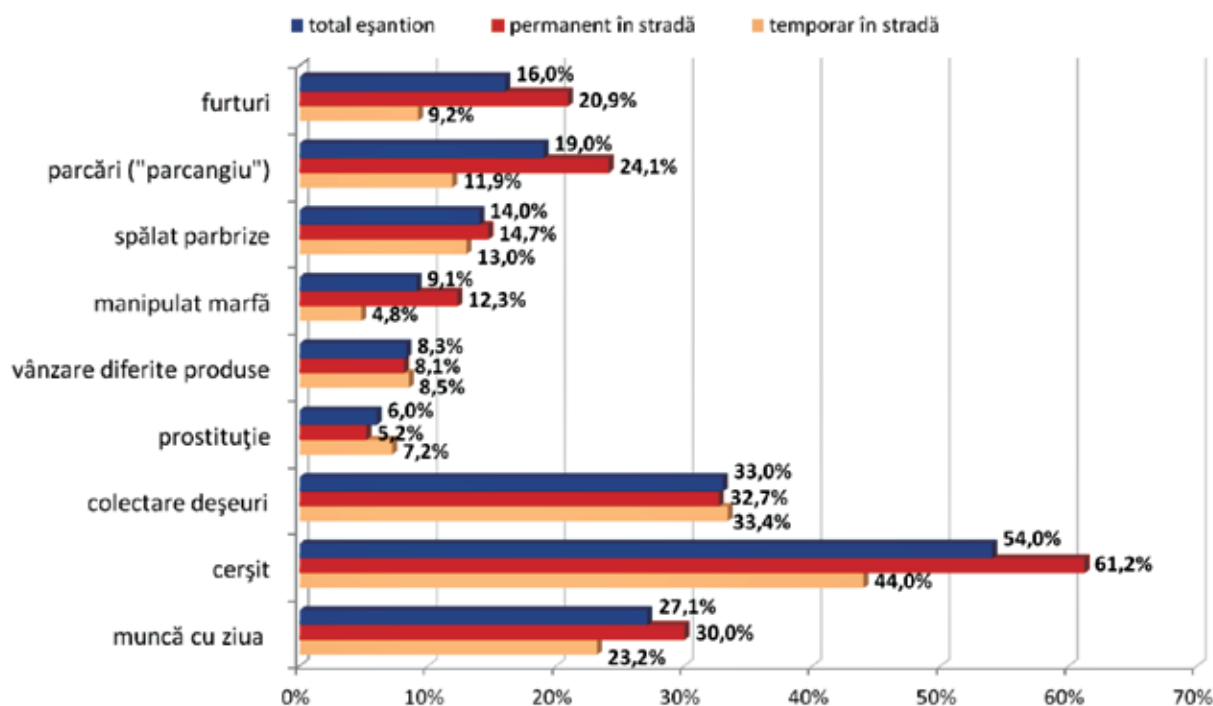
21% dintre persoanele permanent în stradă **afirmă că fură** diverse lucruri / bani, un procent dublu față de cele temporar în stradă. Nu există diferențe din perspectiva vârstei, însă cei cu vârsta între 14 și 25 de ani recunosc, într-o măsură mai mare că obțin bani astfel.

Prostituția este o sursă de venit pentru 6% din eșantion și 14% din persoanele de gen feminin (prin comparație, sub 1% dintre băieți / bărbați afirmă că se prostituează). Analizat după statusul de temporar / permanent în stradă,

¹¹ Prin deșeuri ne referim, în principal, la ambalaje de plastic sau aluminiu.

procentele celor care afirmă că se prostituează sunt similare. Din perspectiva vârstei, aproximativ 7 – 8 procente din categoriile 14 – 18 ani, 19 – 25 ani și 26 – 35 ani afirmă că obțin cu regularitate bani astfel.

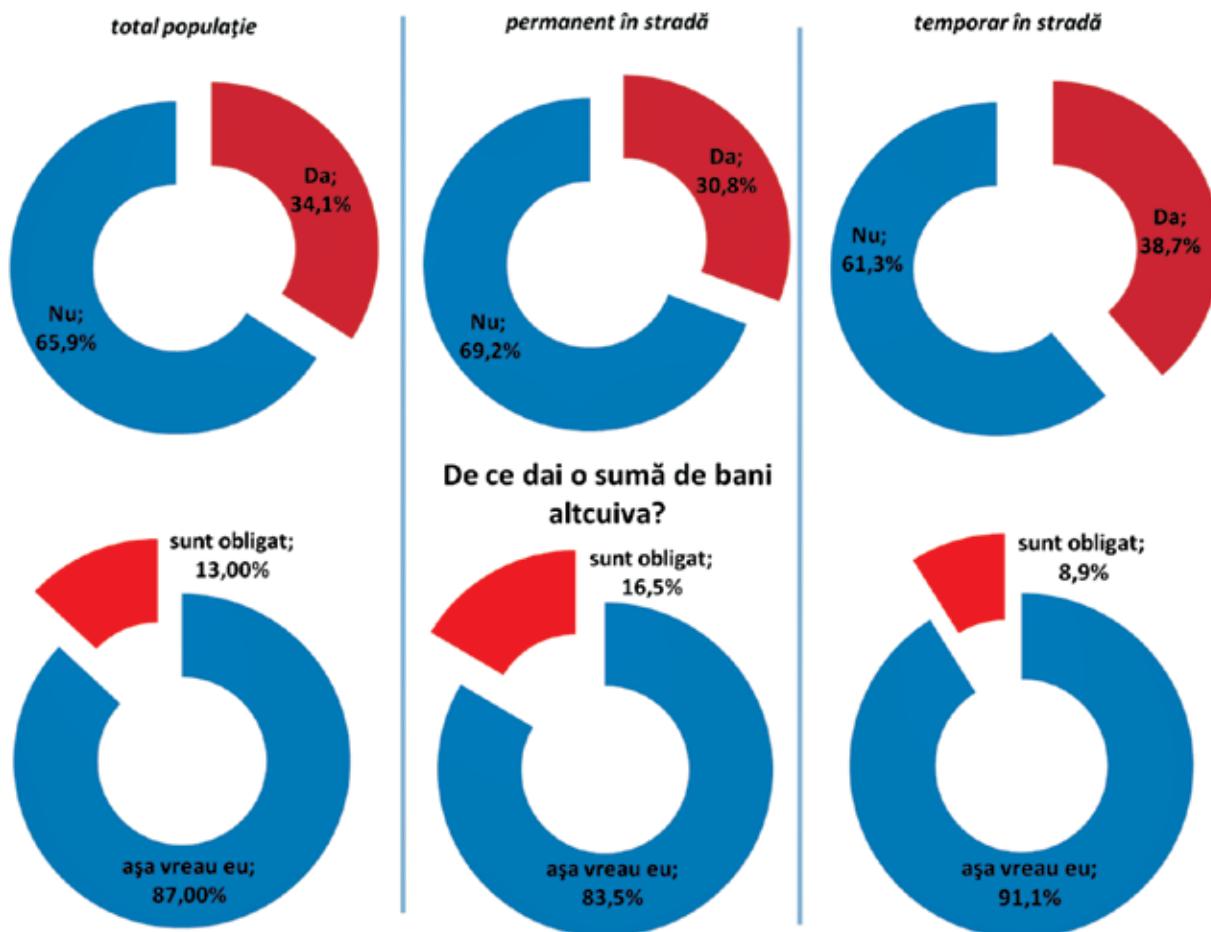
Cum câștigi banii necesari traiului zilnic?

Trebuie menționat că majoritatea persoanelor temporar sau permanent în stradă se bazează pe mai multe activități aducătoare de venit: cerșesc, prestează munci ocazionale, sunt „parcagii” etc. Totuși, din observațiile calitative făcute în perioada culegerii datelor, există o oarecare „specializare” în diferite activități sau categorii de activități.

Aproximativ 34 de procente din totalul populației afirmă că, de obicei, dau o parte din banii câștigați altcuiva, persoanele temporar în stradă făcând acest lucru într-o măsură mai mare comparativ cu cele permanent în stradă.

Se întâmplă, de obicei, ca din banii câștigați, să dai altcuiva o parte?

Dintre copiii și tinerii care dau o parte din banii câștigați altcuiva (34% din total eșantion), majoritatea afirmă ca fac acest lucru din proprie inițiativă și că împart banii cu familia (sau un membru al familiei) sau cu prietenii.

13% dintre copiii care dau o parte din banii câștigați cuiva spun că fac acest lucru pentru că sunt obligați – în realitate procentul poate fi semnificativ mai mare, dată fiind natura sensibilă a întrebării. Totodată, din discuțiile libere avute cu copiii în momentul culegerii datelor, se remarcă faptul că noțiunea de „obligat” pare a fi diferit înțeleasă, mai ales dacă vorbim de familia de proveniență – este mai degrabă asociată cu violența fizică. Întrebați ce s-ar întâmpla dacă nu i-ar da banii acelei persoane, majoritatea copiilor aflați în această situație spun că ar fi bătuți.

În ceea ce privește natura relațiilor cu acea persoană, majoritatea respondenților, indiferent de statusul de temporar sau permanent în stradă, afirmă că sunt obligați de către un adult să cedeze o parte din bani (majoritatea afirmând că nu au o legătură de rudenie cu el) și aproximativ 20 % că dau o parte din bani părinților.

Raportându-ne la timpul petrecut în stradă, persoanele permanent în această situație afirmă într-o măsură mai mare **că sunt obligate** să dea o parte din banii câștigați cuiva.

Abuz și contextele abuzului

Studiul „**Abuzul și neglijarea copiilor**”¹² reliefa, în 2013, la nivel național, principalele caracteristici ale abuzului asupra copilului. Concluziile¹³ lui arătau că modalitățile de disciplinare prin abuz sunt încă larg răspândite, chiar dacă vorbim de populația generală.

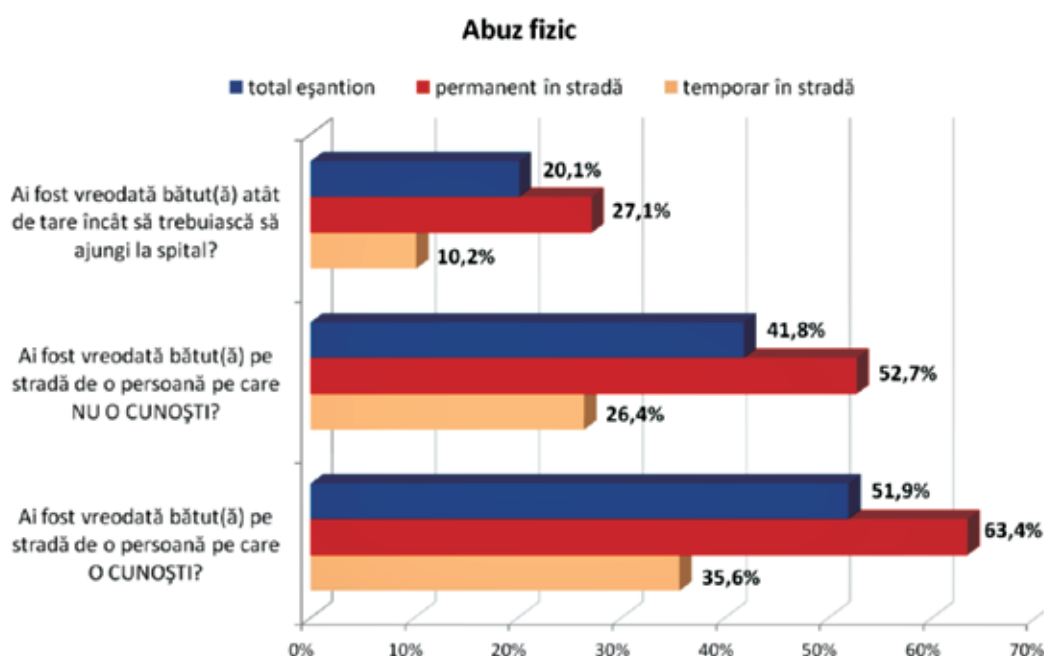
În cazul copiilor și tinerilor străzii, fie că sunt lipsiți de protecția familiei, fie că sunt exploatați de familie, riscul de abuz, sub toate formele sale, se dovedește a fi semnificativ mai ridicat, mai ales că vorbim de forme severe de abuz. De asemenea, se remarcă faptul că populația permanent în stradă este într-o măsură semnificativ mai mare victima abuzurilor, fie că vorbim de abuz fizic, sexual sau de exploatare.

Abuzul fizic

Marea majoritate a copiilor și tinerilor care locuiesc permanent în stradă (cu excepția a 5 – 7% care au refuzat să răspundă la întrebare) afirmă că au fost bătuți pe stradă, fie de o persoană cunoscută, fie de una necunoscută. Aproximativ 36% afirmă că au fost puși în ambele situații, respectiv să fie abuzați fizic atât de un necunoscut cât și de un cunoscut.

Dintre persoanele temporar în stradă, 62% afirmă că au fost, cel puțin o dată, victima unui abuz fizic în mediul stradal (trebuie subliniat că procentele de mai sus reprezintă exclusiv abuzul fizic din mediul stradal, nu și din alte medii – familial, școlar).

În ceea ce privește abuzul fizic grav și foarte grav, 27% dintre persoanele permanent în stradă afirmă ca s-a întâmplat, cel puțin o dată, să fie bătuți atât de tare încât să ajungă la spital, comparativ cu 10% dintre copiii și tinerii temporar în stradă care afirmă același lucru. Din perspectiva genului subiecților, băieții ajung într-o măsură semnificativ mai mare să fie victima abuzului fizic. Totodată, aceștia afirmă într-o măsură semnificativ mai mare comparativ cu fetele că s-a întâmplat să ajungă la spital ca urmare a unui abuz fizic.

12 „Abuzul și neglijarea copiilor - Studiu sociologic la nivel național”, Organizația Salvați Copiii, București, 2013

13 38% dintre părinți recunoșteau abuzul fizic asupra copiilor în familie; 63% dintre copii afirmă că sunt bătuți acasă de către părinții lor; Corecțiile precum „lovitul cu palma” / „urecheala” nu erau percepute de majoritatea părinților, și într-o anumită măsură, nici de copii, ca fiind comportamente din sfera abuzului fizic; 20% dintre părinți apreciau pozitiv bătaia ca mijloc de educație a copilului; 18% dintre copii afirmă că au fost bătuți acasă cu bățul sau nuiaua, 13% cu cureaua, 8% cu lingura de lemn; Abuzul sexual, conform răspunsurilor copiilor, lua valori cuprinse între 1 și 3 procente.

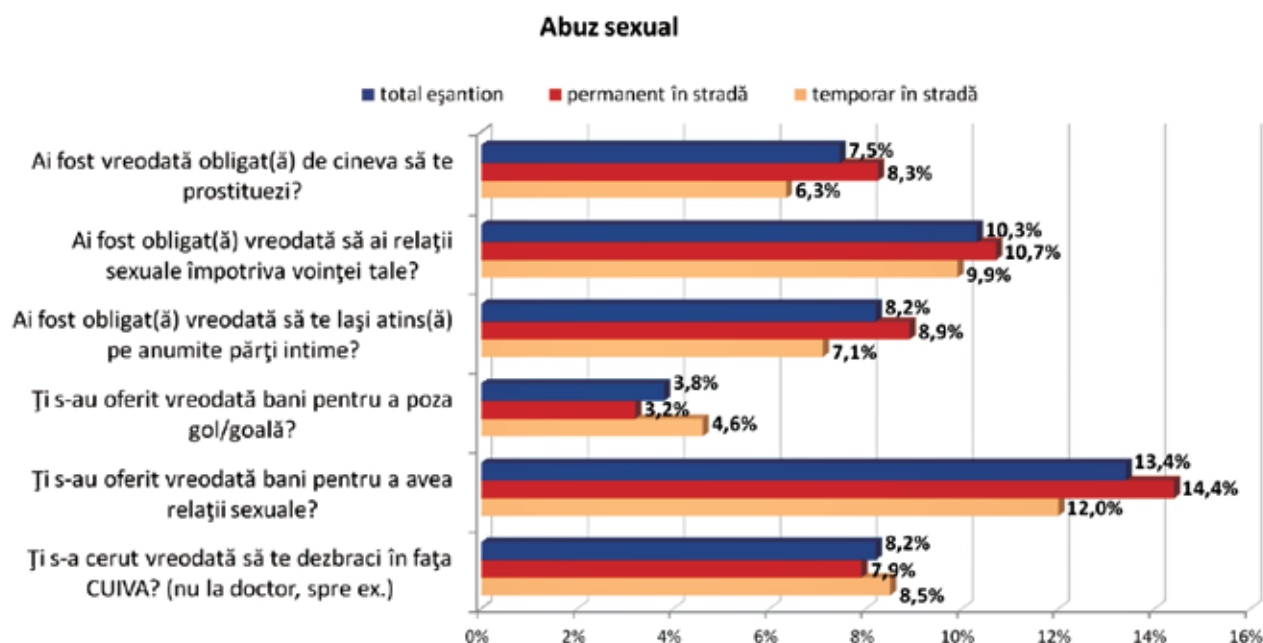
Abuzul sexual

Abuzul sexual ia valori cuprinse între 4 și 13%, dacă ne referim la întregul eșantion. Spre deosebire de alte tipuri de abuz, în cazul abuzului sexual (în toate formele descrise în graficul de mai jos) **nu există diferențe semnificative** între populația temporară în stradă și cea permanent în stradă. Altfel spus, riscul de a fi abuzat sexual nu pare să fie influențat de statusul de permanent sau temporar în stradă.

Din perspectiva vârstei, categoria 14 – 18 ani pare să fie cea mai expusă abuzurilor și exploatării sexuale, fie că vorbim de relații sexuale împotriva voinței persoanei respective, constrângere la prostituție sau oferire de bani în schimbul relațiilor sexuale.

În marea majoritate a cazurilor (conform afirmațiilor respondenților) fetele sunt victime ale diferitelor forme de abuz sexual, astfel:

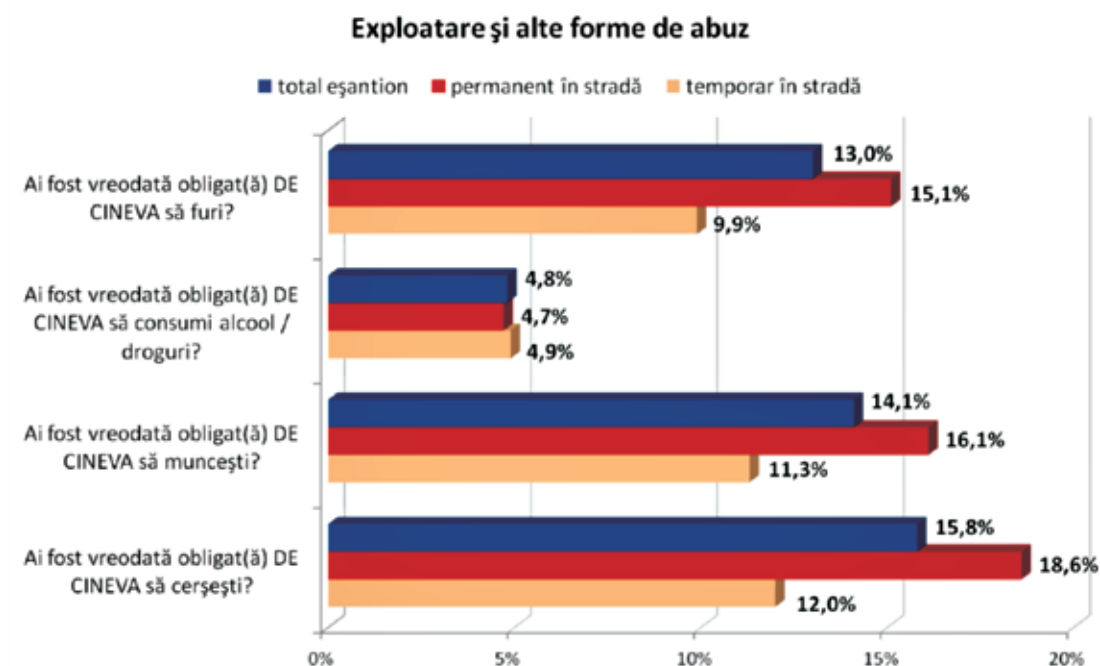
- 19% dintre respondenții de gen feminin au afirmat că li s-a cerut cel puțin o dată să se dezbrace în fața cuiva (nu la doctor sau în situații similare), comparativ cu 1% dintre cei de gen masculin;
- 26% dintre fete spun că li s-au oferit bani pentru a avea relații sexuale, comparativ cu 5% dintre băieți;
- 18% dintre fete spun că au fost obligate să se lase atinse pe părțile intime, comparativ cu sub 1% dintre băieți;
- 24% dintre persoanele de gen feminin spun că au fost obligate să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor, comparativ cu 1% dintre cele de gen masculin.
- 17% dintre fetele care au răspuns la chestionare spun că au fost constrânse să se prostitueze, comparativ cu 1% dintre băieți.

Exploatare și alte forme de abuz

Cerșetoria reprezintă principalul mod în care copiii și tinerii care trăiesc pe stradă sunt exploatați, urmată de munca forțată și constrângerea la a comite diferite infracțiuni, în special furturi. Toate aceste forme de exploatare caracterizează într-o măsură semnificativ mai mare persoanele aflate permanent în stradă.

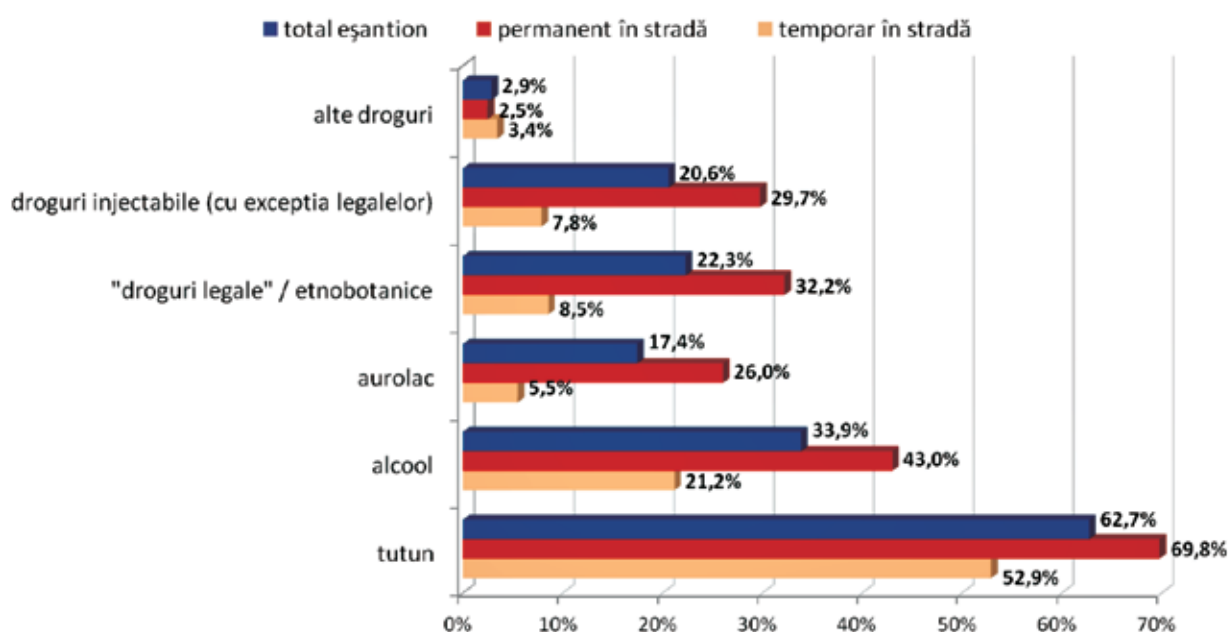
Nu există diferențe semnificative statistic din perspectiva genului, însă copiii și tinerii până în 25 de ani afirmă într-o măsură mai mare că au fost obligați să cerșească sau să fure.

Consum de droguri

În accepțiunea Organizației Mondiale a Sănătății, termenul de drog se referă la substanțe psihoactive „care, introduse într-un organism viu, îi pot modifica acestuia percepția, umoarea, comportamentul ori funcțiile sale cognitive sau motrice”. În sens farmacologic, drogul este o substanță utilizată sau nu în medicină, a cărei folosire abuzivă poate crea dependență fizică și psihică sau tulburări grave ale activității mintale și comportamentului.

Ce substanțe consumi sau ai consumat în ultimele 12 luni?

Consumul de tutun. Fumatul reprezintă o practică comună în rândul copiilor și tinerilor aflați în stradă. Din totalul populației, 63% afirmă că fumează, persoanele permanent în stradă într-o măsură mai mare decât cele temporar în această situație. Analizând datele din perspectiva vârstei, 26% dintre copiii cu vârsta între 8 și 13 ani afirmă că fumează, procentul urcând la 70% în cazul categoriei 14 – 18 ani. Totodată, merită menționat că fumatul este mai întâlnit în cazul băieților, comparativ cu cel al fetelor.

Consumul de alcool. La fel ca în cazul tutunului, consumul de alcool caracterizează, în cazul copiilor, categoria de vârstă 14 – 18 ani (41% dintre acești copii consumă alcool), băieții, în special pe cei care stau permanent pe stradă.

Consumul de inhalanți¹⁴. Consumul de substanțe inhalante este, în România, aproape indisolubil legat de fenomenul și imaginea copiilor străzii. Din punct de vedere statistic, caracterizează în principal copiii și tinerii aflați permanent în stradă, cu vârsta între 14 și 25 de ani. Nu diferă semnificativ din perspectiva genului.

14 Inhalanții sunt vapori chimici care pătrund în plămâni prin inhalare și care produc efecte psihoactive de alterare a funcțiilor mentale. Această definiție cuprinde practic o gama variată de substanțe chimice aflate într-o multitudine de produse (adezivi, vopsele, eter etc.).

Consumul de „etnobotanice”. Înainte de a prezenta datele statistice, facem precizarea că în studiile anterioare¹⁵ acest tip de substanțe nu era menționat. Apărute pe piață odată cu deschiderea „magazinelor de vise”, aceste substanțe reprezintă unul din riscurile cele mai importante pentru sănătatea copiilor și tinerilor care trăiesc în stradă. Principala modalitate de consum o reprezintă injectarea, iar numărul mare de injecții (până la 10 – 15 pe zi) generat de efectul de scurtă durată crește riscul infectării cu virusuri hepatice sau HIV. De altfel, creșterea numărului persoanelor seropozitive în rândul acestei categorii de populație s-a suprapus cu apariția acestor substanțe pe piață.

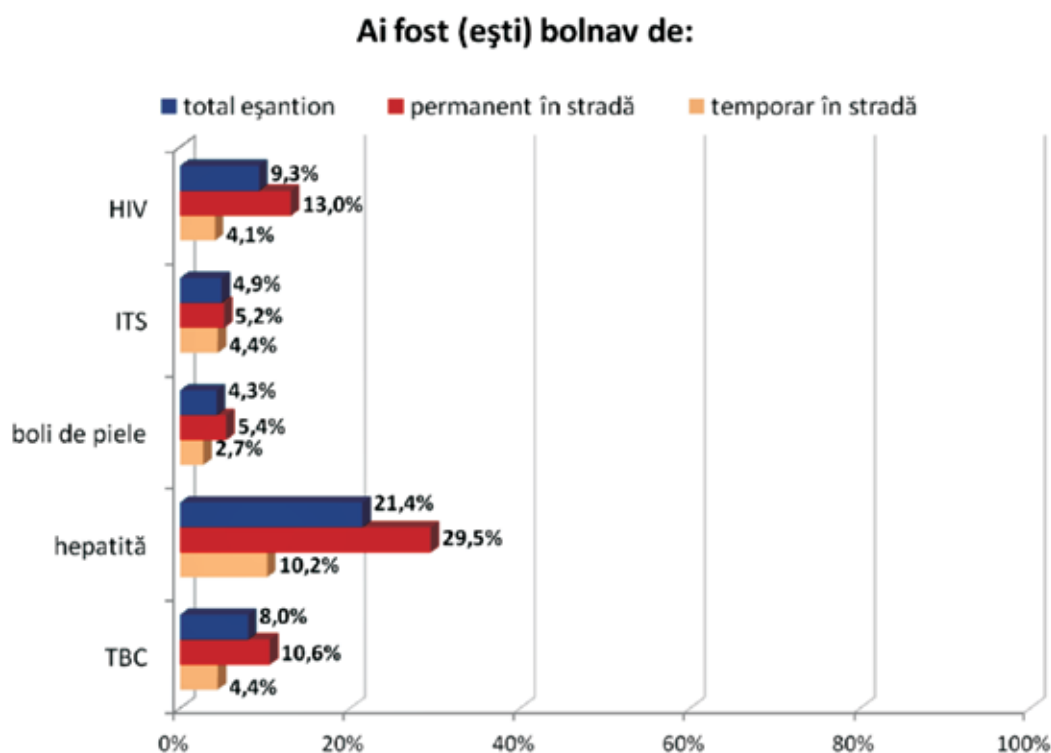
Consumul de „etnobotanice” caracterizează în special copiii și tinerii permanent în stradă și este mai răspândit în rândul persoanelor de gen masculin. Din perspectiva vârstei, majoritatea consumatorilor au între 14 și 25 de ani.

Consumul de droguri injectabile, cu excepția „etnobotanicelor”. Principala substanță psihoactivă consumată este heroina. Profilul consumatorilor este similar cu cel al utilizatorilor de „etnobotanice”, cu mențiunea că, din perspectiva vârstei, majoritatea acestora au peste 18 ani (consumatorii altor droguri, de regula heroină).

15 Copiii străzii și drogurile, Organizația Salvați Copiii, București, 2003

Stare de sănătate

Starea de sănătate a copiilor și tinerilor care trăiesc în stradă este, în mod evident, una precară. Tabloul afecțiunilor de care aceste persoane afirmă că suferă este unul vast, în care par să predomine afecțiunile respiratorii (tuberculoza afectează sau a afectat aproximativ 8% din totalul populației studiate¹⁶) și cele legate de consumul de droguri pe cale intravenoasă (hepatite, în special cea determinată de virusul C, HIV).

Din perspectiva statusului de permanent sau temporar, se observă diferențe semnificative statistic în cazul majorității afecțiunilor, altfel spus populația permanent în stradă afirmă că este afectată într-o măsură mai mare de diverse virusuri hepatice (în special virusul C), de infecția cu HIV și de tuberculoză. De asemenea, durata de timp de când o persoană se află în această situație influențează șansele de a contacta diverse afecțiuni, persoanele aflate în stradă de mai mult de un an având o stare de sănătate mult mai precară.

Revenind la principalele afecțiuni, 8% din totalul populației afirmă că sunt (sau au fost) **bolnavi de tuberculoză**. Procentul crește la 11% dacă vorbim de populația permanent în stradă și scade la 4% în cazul celei temporar în această situație. Cele mai multe îmbolnăviri de tuberculoză le întâlnim în cazul categoriei de vârstă 19 – 25 de ani (acest fapt nu înseamnă că persoanele sub 18 ani nu sunt afectate, aproximativ 10% dintre copiii care au răspuns la chestionare afirmând că au / au avut în istoric un episod de tuberculoză). De asemenea, diferențe semnificative statistic se regăsesc și în cazul celor care afirmă că suferă de HIV și al celor care consumă alcool cu regularitate, mai exact, aceste două categorii de populație sunt afectate de tuberculoză într-o măsură mai mare.

¹⁶ Comparativ, la nivelul populației României tuberculoza avea, în 2012, o incidență de 79 la 100.000 de locuitori.

Hepatitele, în special cea cauzată de virusul C, reprezintă principala afecțiune de care suferă persoanele aflate în stradă, 21% din totalul populației afirmând că este infectată. Procentul urcă la 30% în cazul populației permanent în stradă. Infecția cu virusuri hepatice este strâns legată de consumul de droguri pe cale intravenoasă, 54% din consumatorii de „etnobotanice” și 65% din consumatorii altor droguri (de regulă heroină) afirmând că sunt diagnosticați cu această afecțiune. **În mod evident, procentul celor care suferă de hepatită este mult mai mare, această categorie de populație neavând acces regulat la servicii medicale care să faciliteze diagnosticarea.**

Din perspectiva genului, bărbații sunt infectați cu virusuri hepatice într-o pondere mai mare, însă acest fapt este explicat de faptul că aceștia afirmă într-o măsură semnificativ mai mare comparativ cu femeile, că au consumat sau consumă droguri pe cale intravenoasă. De asemenea, persoanele peste 18 ani afirmă că suferă într-o măsură mai mare de diverse tipuri de hepatite, faptul fiind explicat tot de consumul de droguri, mult mai ridicat în cazul acestei categorii de vârstă.

Dintre persoanele care afirmă că sunt infectate cu virusuri hepatice, 30% afirmă că sunt coinfectate cu HIV (aproximativ 7% din totalul populației).

Infecția cu HIV pare să afecteze această populație de mai puțin timp, comparativ cu virusurile hepatice, studiile¹⁷ care analizau starea de sănătate a acestor copii și tineri la mijlocul anilor 2000 nementionând-o decât accidental.

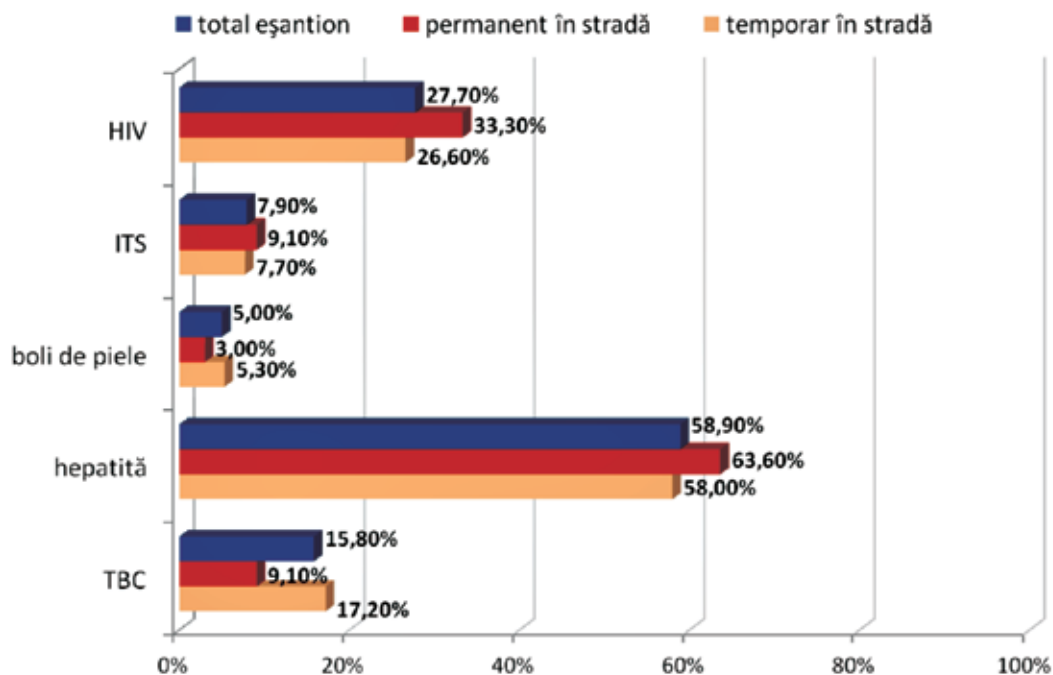
La momentul cercetării, 9% din totalul eșantionului și 13% din persoanele permanent în stradă au afirmat că sunt diagnosticați cu HIV. Procentajul urcă la aproximativ 30% în cazul consumatorilor de droguri injectabile.

Analizând datele pornind de la variabilele sociodemografice, persoanele permanent în stradă și bărbații se declară seropozitivi într-o măsură semnificativ mai mare. **Spre deosebire de infecțiile cu virusuri hepatice, care caracterizau de regulă tinerii adulți, infecția HIV afectează (în cazul acestei populații) și copiii (6% dintre persoanele cu vârsta între 14 și 18 ani și 1% dintre cele cu vârsta între 8 și 13 ani afirmând că au fost diagnosticați cu HIV). O explicație poate fi tendința de a înlocui substanțele inhalante („aurolacul”) cu așa numitele „droguri legale” sau „etnobotanice”. De altfel, aproape 70% dintre persoanele seropozitive afirmă că au consumat / consumă „etnobotanice” pe cale injectabilă.**

Dintre persoanele care afirmă că sunt infectate cu HIV, 69% afirmă că sunt coinfectate cu hepatită (aproximativ 7% din totalul populației).

17 Copiii străzii și drogurile, Organizația Salvați Copiii, București, 2003

Ai fost (ești) bolnav de:
 procent din consumatori droguri injectabile, aproximativ 30% din populație

Din perspectiva mijloacelor de asigurare a traiului, în cazul persoanelor care menționează prostituția ca activitate uzuală (aproximativ 6% din totalul populației, procent care poate fi mai mare având în vedere că 8% dintre respondenți afirmă că au fost obligați să se prostitueze și 14% că li s-au oferit bani în schimbul relațiilor sexuale), **19% afirmă că sunt infectate HIV și 36% că suferă de diverse virusuri hepatice, în special hepatită de tip C.** Mai mult, ținând cont de faptul că, dintre aceste persoane, 55% sunt consumatori(oare) de „droguri legale” și 45% de alte tipuri de droguri injectabile (în special heroină), numărul infecțiilor HIV și al hepatitelor poate fi în realitate mai ridicat.

Principalele concluzii

I. Descrierea generală a fenomenului

Fenomenul copiii și tinerii străzii este caracterizat de un grad relativ ridicat de eterogenitate. Totuși, îl putem descrie pornind de la următoarele categorii:

- Copiii care trăiesc numai în stradă și care nu au legături cu familia sau cu instituții de protecție;
- Copiii care sunt temporar în stradă și care se întorc zilnic în familiile lor, de cele mai multe ori;
- Tinerii care trăiesc în stradă. Prezența lor în stradă este urmarea eșecului eforturilor de reintegrare din trecut ale instituțiilor guvernamentale sau neguvernamentale;
- Copiii care trăiesc cu părinții / familia extinsă în stradă sau în adăposturi improvizate.

Având în vedere această dimensiune, cea de temporar sau permanent în stradă, analiza datelor a relevat diferențe semnificative între profilele sociale care caracterizează aceste persoane, putând vorbi chiar de două populații, mai mult sau mai puțin distincte, în funcție de dimensiunea luată în considerare.

II. Volumul și principalele caracteristici socio-demografice ale populației

Populația de copii și tineri ai străzii (cu vârsta între 0 și 35 de ani) este, la nivelul municipiului București, de aproximativ 1100 de persoane. Dintre acestea, 58% au afirmat că locuiesc permanent în stradă (sau în adăposturi improvizate - sistem de canalizare, mașini abandonate, clădiri părăsite, locuințe improvizate, corturi etc.), iar 42% au o locuință, dar petrec o parte din timp în stradă, desfășurând diverse activități pentru procurarea banilor - cerșind (44% dintre ei), colectând deșeuri (33%), prestând diverse munci ocazionale (23%) etc.

Majoritatea persoanelor care trăiesc permanent în stradă sunt de gen masculin, spre deosebire de populația temporar în stradă unde structura de gen este mai echilibrată.

41% dintre respondenți sunt minori și 59% sunt adulți (cu vârsta între 18 și 35 de ani). Se remarcă și în acest caz o diferență semnificativă după statusul de permanent sau temporar - dacă în cazul primei categorii (permanent în stradă) întâlnim mai degrabă adulți (68%), în cazul persoanelor temporar în stradă copiii sunt majoritari (55%).

III. Motivele ajungerii în stradă

Marea majoritate a copiilor și tinerilor care trăiesc în stradă se află în această situație de peste un an (prin raportare la întreg eșantionul). Dintre cei permanent în stradă, aproximativ jumătate afirmă că sunt în această situație de peste 10 ani, iar, dacă luăm în considerare vârsta respondenților, putem afirma cu un grad ridicat de certitudine că ei (cei aflați permanent în stradă, de peste 10 ani, aproximativ 30% din total eșantion) sunt foștii copii ai străzii din anii '90, ajunși acum la vârstă adultă.

Majoritatea persoanelor care se află permanent în stradă au ajuns în această situație după ce au fugit de acasă sau din centre de plasament, după ce au fost izgonite de acasă sau externate din instituții de protecție. În cazul copiilor și tinerilor aflați temporar în stradă starea de fapt este generată de cauze radical diferite. 28% dintre aceștia sunt plecați de acasă cu acordul părinților, iar alți aproape 20% afirmă că au fugit / au fost alungați de acasă sau din centre de plasament, locuind la rude, prieteni sau alte situații asemănătoare. Se remarcă însă că peste jumătate dintre aceștia (persoane temporar în stradă) spun că se află în stradă din „alte motive”. Întrebați care sunt acestea, majoritatea copiilor / tinerilor spun că ajută familia să facă rost de bani (cerșind, adunând ambalaje reciclabile, spălând parbrize) sau că sunt „trimiși” de părinți sau rude la cerșit.

IV. Situația actelor de identitate

88% dintre persoanele temporar în stradă afirmă că au acte de identitate (indiferent că vorbim de certificat de naștere sau buletin), comparativ cu 69% dintre cele permanent în această situație.

V. Școlarizare

Dintre persoanele de vârstă școlară (definită ca perioada învățământului obligatoriu) 41% afirmă că merg, în prezent, la școală. Datele diferă semnificativ din perspectiva timpului petrecut pe stradă, 28% dintre copiii permanent în stradă afirmând că urmează o formă de educație, comparativ cu 50% din cei temporar în stradă.

În privința numărului de clase absolvite, din totalul populației cu vârsta de peste 17 ani (peste limita învățământului obligatoriu), 17% afirmă că au absolvit ciclul primar (alți 21% că au absolvit între 1 și 3 clase primare), 14% că au terminat întreg ciclul gimnazial (44% că au absolvit între 5 și 8 clase), iar 21% că au finalizat între 9 și 12 clase. Doar 7% afirmă că au absolvit liceul.

VI. Servicii accesate

47% din totalul respondenților afirmă că au beneficiat, până la momentul cercetării, de servicii de asistență / sprijin. Referindu-se la tipul de servicii accesate, 26% afirmă că au beneficiat de asistență medicală, 25% că au primit ajutoare materiale, 11% că au beneficiat de serviciile centrelor de zi și 4% că au fost ajutați să își facă acte de identitate.

Întrebați de unde (de la ce instituție) au beneficiat de aceste servicii, majoritatea respondenților (aproximativ 60% din totalul acestora) indică, în mod neasistat, diferite organizații neguvernamentale (ARAS, Caritas, Concordia, Parada, Salvați Copiii, Samusocial) și sub 5% diferite autorități publice (direcții de asistență socială și protecția copilului, în special). Din perspectiva dimensiunii permanent / temporar în stradă, persoanele permanent în această situație au șanse mai mari să beneficieze de serviciile instituțiilor abilitate.

VII. Asigurarea traiului

Principala activitate aducătoare de venituri este cerșitul (sau diferite activități asociate acestuia, precum spălatul parbrizelor). Din perspectiva timpului petrecut în stradă, 61% din populația permanentă afirmă că cerșește în mod regulat pentru a obține bani, comparativ cu 44% din persoanele temporar în stradă. Diferența este semnificativă statistic.

Solicitarea banilor pentru un loc de parcare sau pentru „păzirea” mașinilor este o îndeletnicire uzuală pentru 24% dintre persoanele aflate permanent în stradă și 12% din cele temporar în această situație.

Colectarea deșeurilor este o altă activitate importantă în obținerea banilor, aproximativ 33% din totalul populației (fără diferențe semnificative în funcție de timpul petrecut în stradă) afirmând că face acest lucru cu regularitate.

21% dintre persoanele permanent în stradă **afirmă ca fură** diverse lucruri / bani, un procent dublu față de cele temporar în stradă.

Prostituția este o sursă de venit pentru 6% din eșantion și 14% din persoanele de gen feminin (prin comparație, sub 1% dintre băieți / bărbați afirmă că se prostituează).

VIII. Abuz și contexte ale abuzului

Abuz fizic. Marea majoritate a copiilor și tinerilor care locuiesc permanent în stradă (cu excepția a 5 – 7% care au refuzat să răspundă la întrebare) afirmă că au fost bătuți pe stradă, fie de o persoană cunoscută, fie de una necunoscută. Aproximativ 36% afirmă că au fost puși în ambele situații, respectiv să fie abuzați fizic atât de un necunoscut, cât și de un cunoscut. Dintre persoanele temporar în stradă, 62% afirmă că au fost, cel puțin o dată, victima unui abuz fizic în mediul stradal (trebuie subliniat că procentele de mai sus reprezintă exclusiv abuzul fizic din mediul stradal, nu și din alte medii – familial, școlar).

În ceea ce privește abuzul fizic grav și foarte grav, 27% dintre persoanele permanent în stradă afirmă că s-a întâmplat, cel puțin o dată, să fie bătute atât de tare încât să ajungă la spital, comparativ cu 10% dintre copiii și tinerii temporar în stradă care afirmă același lucru.

Abuzul sexual ia valori cuprinse între 4 și 13%, dacă ne referim la întregul eșantion. Dacă analizăm datele din perspectiva genului, 19% dintre respondenții de gen feminin au afirmat că li s-a cerut cel puțin o dată să se dezbrace în fața cuiva, 18% că au fost obligate să se lase atinse pe părțile intime, 24% că au fost obligate să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor, iar 17% că au fost constrânse să se prostitueze. Din perspectiva vârstei, categoria 14 – 18 ani pare să fie cea mai expusă abuzurilor sexuale.

Exploatare și alte forme de abuz. Cerșetoria reprezintă principalul mod în care copiii și tinerii care trăiesc pe stradă sunt exploatați, urmată de munca forțată și constrângerea la a comite diferite infracțiuni, în special furturi.

Referindu-se la **abuzurile din partea poliției**, jumătate din persoanele permanent în stradă afirmă că au fost bătute de reprezentanții acestei instituții. Comparativ, 20% dintre copiii și tinerii temporar în stradă declară același lucru. Distincția se păstrează și în cazul genului și al vârstei, respectiv băieții cu vârsta peste 14 ani menționând într-o măsură semnificativ mai mare că au fost bătuți de reprezentanți ai poliției.

IX. Consum de droguri

Consumul de inhalanți caracterizează în principal copiii și tinerii aflați permanent în stradă, cu vârsta între 14 și 25 de ani. Nu diferă semnificativ din perspectiva genului.

Aproximativ 30 % din populația aflată permanent în stradă afirmă că utilizează droguri pe cale injectabilă (32% așa numitele „etnobotanice” și 30% alte droguri, în special heroină), astfel:

- **Consumul de „etnobotanice”** caracterizează în special copiii și tinerii permanent în stradă și este mai răspândit în rândul persoanelor de gen masculin. Din perspectiva vârstei, majoritatea consumatorilor au între 14 și 25 de ani.
- **Consumul de droguri injectabile, cu excepția „etnobotanicelor”.** Principala substanță psihoactivă consumată este heroina. Profilul consumatorului este apropiat de cel al „etnobotanicelor”, cu mențiunea că, din perspectiva vârstei, majoritatea consumatorilor au peste 18 ani.

X. Starea de sănătate:

Hepatitele, în special cea cauzată de virusul C, reprezintă principala afecțiune de care afirmă că suferă persoanele aflate în stradă, 21% din totalul populației declarând că este infectată. Procentul urcă la 30% în cazul populației permanent în stradă. Infecția cu virusuri hepatice este strâns legată de consumul de droguri pe cale intravenoasă, 54% din consumatorii de „etnobotanice” și 65% din consumatorii altor droguri (de

regula heroină) afirmând că **sunt diagnosticați** cu această afecțiune. Dintre persoanele care afirmă că sunt infectate cu virusuri hepatice, 30% afirmă că sunt coinfectate cu HIV.

La momentul cercetării, 9% din totalul eșantionului și 13% din persoanele permanent în stradă au afirmat că sunt diagnosticate cu **HIV**. Procentul urcă la aproximativ 30% în cazul consumatorilor de droguri injectabile. **Spre deosebire de infecțiile cu virusuri hepatice, care caracterizau de regulă tinerii adulți, infecția HIV afectează (în cazul acestei populații) și copiii (6% dintre persoanele cu vârsta între 14 și 18 ani și 1% dintre cele cu vârsta între 8 și 13 ani afirmând că au fost diagnosticate cu HIV). O explicație poate fi tendința de a înlocui substanțele inhalante („aurolacul”) cu așa numitele „droguri legale” sau „etnobotanice”. Dintre persoanele care afirmă că sunt infectate cu HIV, 69% afirmă că sunt coinfectate cu hepatită.**

8% din totalul populației afirmă că sunt (sau au fost) **bolnavi de tuberculoză**. Procentul crește la 11% dacă vorbim de populația permanent în stradă și scade la 4% în cazul celei temporar în această situație.

Recomandări

Luând în calcul exclusiv numărul copiilor și tinerilor străzii la nivelul municipiului București, acesta pare să rămână constant. Foștii copii ai străzii din anii 1990 au devenit tineri ai străzii (cel puțin o importantă parte dintre aceștia), un fenomen care poate părea similar, însă care ridică noi dificultăți. Afecțati de situația cronică de criză în care se află, o importantă parte dintre aceștia tind să genereze un nou fenomen social, cu implicații ce țin, în afara problemei sociale, de sfera sănătății publice. Așa cum estimau studiile precedente¹⁸, consumul de droguri pe cale injectabilă, în special al așa numitelor „etnobotanice” și al heroinei, a explodat în cazul acestei populații, implicit și problemele asociate. Programele de schimb de seringi desfășurate de ONG-urile care activează în domeniu, fără o susținere adecvată din partea autorităților nu pot constitui, din păcate, decât un model de bună practică.

Dacă acum câțiva ani specialiștii avertizau despre riscul unei epidemii de HIV în cazul acestei populații (și a consumatorilor de droguri injectabile, în general), datele acestei cercetări vin să confirme predicțiile – aproximativ 30% dintre consumatorii de droguri injectabile care trăiesc în stradă (temporar sau permanent) afirmând că sunt diagnosticați cu HIV și alți aproape 70% că sunt infectați cu diverse virusuri hepatice, în special hepatită C. Trebuie subliniat aici că vorbim de persoane diagnosticate, nu de procentul total al celor infectate, care este foarte posibil să fie mult mai mare. **Sunt necesare, astfel, programe de testare și care să permită accesul acestor persoane la tratament. De asemenea, aceste programe trebuie însoțite de activități de informare / conștientizare cu privire la riscurile asociate (căi de transmitere, modalități de prevenire, servicii care pot fi accesate de persoanele în risc etc.).**¹⁹

În lumina celor afirmate mai sus, **reprezintă o necesitate dezvoltarea de programe de prevenire și depășire a toxico-dependenței. Împreună cu programe de schimb de seringi, desfășurate în mod constant și care să acopere „cererea”, acestea pot limita riscurile de sănătate pentru această populație.**

Tuberculoza reprezintă, de asemenea, o afecțiune larg răspândită în populația studiată - 8% din totalul populației afirmă că sunt (sau au fost) bolnavi TBC. **Acest fapt face necesară continuarea programelor de prevenire, diagnosticare și tratament în rândul acestui grup țintă.**

Marea majoritate a copiilor și tinerilor care trăiesc în stradă sunt sau au fost victime ale abuzurilor fizice. Mai mult, aproximativ jumătate dintre cei permanent în stradă afirmă că au fost bătuți de reprezentanți ai poliției, fie că vorbim de poliția națională, dar mai ales de cea locală. **Pregătirea specialiștilor din structurile poliției care interacționează cu aceste persoane reprezintă o necesitate, iar sesiunile de formare ar trebui să urmărească stabilirea unui model de intervenție axat pe respectarea drepturilor copiilor și tinerilor care trăiesc în stradă.**

Abuzul sexual ia valori cuprinse între 4 și 13%, dacă ne referim la întregul eșantion, însă dacă analizăm datele din perspectiva genului respondenților observăm că 24% dintre fete afirmă că au fost obligate să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor, iar 17% că au fost constrânse să se prostitueze. Riscul de a

18 Copiii străzii și drogurile, Organizația Salvați Copiii, București, 2003

19 Continuarea, reluarea sau inițierea de programe noi.

fi victimă a abuzurilor sexuale nu este însă influențat de statusul permanent sau temporar în stradă iar categoria de vârstă cea mai expusă, conform datelor acestui studiu, este 14 – 18 ani. **Sunt necesare programe de prevenire a abuzului sexual în rândul grupurilor vulnerabile, de identificare și sprijin a victimelor traficului de persoane.**

Dezvoltarea de programe destinate prevenirii abandonului școlar și integrării / reintegrării școlare a copiilor aflați în dificultate și a celor muncesc în stradă poate contribui la limitarea volumului acestei populații. Este util ca aceste programe să aibă o structură flexibilă și să fie dezvoltate în sistem integrat, care să țină cont atât de aspectele educaționale, dar mai ales de cele sociale / comunitare.

Sub 5% dintre respondenți menționează, în mod neasistat, diferite autorități publice (în special direcții de asistență socială și protecție a copilului) când sunt întrebați de unde au beneficiat de asistență în ultimele 12 luni (comparativ cu 60% care menționează diverse ONG-uri). Acest fapt poate sugera lipsa de adaptare a serviciilor la nevoile grupului țintă, lipsa de resurse (personal) în cadrul autorităților publice, probleme în mecanismele de referire între diferite autorități, lipsa unor proceduri unitare de lucru – toate acestea sunt însă necesare ca sistemul public de asistență socială să funcționeze cât mai bine. Totodată, modul în care caracteristicile acestui grup social s-au schimbat, mai ales în ceea ce privește consumul de droguri și riscurile de sănătate asociate, poate fi martor al unei atitudini preponderent reactive a autorităților. **Este nevoie de o atitudine proactivă, bazată pe crearea/dezvoltarea serviciilor de intervenție stradală destinate atât copiilor, cât și tinerilor străzii, pe acordarea de servicii integrate, la nivel social, medical, legal și educațional și, nu în ultimul rând, pe demersuri de identificare a nevoilor acestui grup social.**

Anexa 1 – Chestionar

Cod Operator _____

Cod Chestionar _____

Bună, numele meu este și lucrez pentru Organizația Salvați Copiii. În prezent încercăm să aflăm problemele copiilor și tinerilor care locuiesc / stau pe stradă (chiar dacă nu locuiesc / stau tot timpul pe stradă). Te rugăm să ne răspunzi la următoarele întrebări. Îți promitem că nimeni nu-ți va vedea răspunsurile. Chestionarul rămâne confidențial, numele tău nu va fi făcut cunoscut nimănui.

Întrebări introductive

P1. Pentru început, te rugăm să ne spui cum te cheamă - numele, porecla ta, cum îți se adresează prietenii: *ATENȚIE OPERATOR, notează cu atenție numele / porecla pentru a putea vedea, în valul următor al cercetării dacă persoana a mai răspuns la chestionar.*

.....

P2. Cât de des pe săptămână vii în acest loc/această zonă?

1. în fiecare zi 2. o dată la două zile 3. o dată la trei zile
4. o dată pe săptămână 5. mai rar. cât de rar?

R1. Ai mai vorbit cu cineva, care a completat un chestionar ca acesta, în ultimele două săptămâni?

1. da 2. nu

(Dacă DA, STOP INTERVIU) ATENȚIE, Dacă subiectul spune ca a răspuns în aceeași zi NU SE NOTEAZĂ ca recaptură. Dacă a răspuns în altă zi, SE NOTEAZĂ în fișa de recaptură.

P3. În ce perioadă a zilei ești de obicei aici? (Operator, nu citi varianta 6 bifează-o doar dacă o indică spontan)

1. dimineața 2. după-amiaza 3. seara
4. de dimineață până seara 5. cum se nimereste 6. e prima dată când vin (**NU CITI!!!**)

P4. Îți mai petreci timpul PE STRADĂ și în alte zone? (FĂCÂND ACELEAȘI ACTIVITĂȚI)

1. da. unde?..... 2. nu

P5. Cât timp petreci pe stradă într-o zi obișnuită?

..... ORE 97. stau toată ziua pe stradă (permanent pe stradă)

P6. De cât timp ești pe stradă? (petreci o parte a zilei)

1. mai puțin de o săptămână 2. mai puțin de o lună 3. câteva luni 4. mai mult de 6 luni
5. un an sau mai mult 6. nr. de ani.....

P7. De ce ai ajuns în stradă? (se referă la momentul inițial al ajungerii în stradă) *UN SINGUR RĂSPUNS!*

1. am fugit de acasă
2. am plecat de acasă (cu voia părinților / rudelor)
3. am fost alungat de acasă
4. am fugit dintr-un centru de plasament
5. alte cauze. care

P8. Ai acte de identitate? 1. da 2. nu

P8.1 DACĂ DA, ce acte de identitate ai?

1. buletin / carte de identitate
2. certificat de naștere
3. altceva. ce?

P8.2 DACĂ DA, unde le ții / păstrezi?

1. la mine
2. acasă
3. la un cunoscut
4. la o rudă
5. la un ONG / fundație
6. în altă parte. unde?

P8.2 DACĂ NU, ce s-a întâmplat cu ele?

1. nu am avut niciodată
2. am avut, dar le-am pierdut
3. am avut, dar au expirat
4. altă situație. care?.....

R2. Ai mai vorbit cu cineva, care a completat un chestionar ca acesta, în ultimele două săptămâni?

1. da
2. nu

(Dacă DA, STOP INTERVIU) ATENȚIE, Dacă subiectul spune ca a răspuns în aceeași zi NU SE NOTEAZĂ ca recaptură. Dacă a răspuns în altă zi, SE NOTEAZĂ în fișa de recaptură.

Situația locuirii și a familiei de origine

L1. Unde locuiești în prezent? (unde îți petreci majoritatea timpului, chiar dacă pe stradă)

1. în București
2. în altă localitate. care?

L2. De când locuiești în această localitate?

.....(timp) (unitate de timp – săpt./luni/ani) 97. m-am născut acolo

L3. Unde îți petreci noaptea, acolo unde locuiești în prezent? (*RĂSPUNS MULTIPLU*)

1. într-o locuință
2. într-un adăpost/centru de primire în regim de urgență
3. pe stradă
4. altă situație. care?

L4. Cu cine locuiești în prezent? (*RĂSPUNS MULTIPLU*)

1. cu familia, cu părinții care m-au născut
2. doar cu mamă
3. doar cu tata
4. cu mama naturală și tatăl vitreg
5. cu tatăl natural și mama vitregă
6. cu familia adoptivă
7. cu bunici, alte rude
8. cu iubitul / iubita mea
9. cu prietenii mei
10. singur
11. altă situație. care?.....

L5. Câți frați și surori ai? din care naturali, de sânge vitregi

(Operator, dacă este singur la părinți, treceți 0)

- S3. Ești înscris la medicul de familie? 1. da 2. nu
- S4. În ultimul an, ai apelat la ajutorul poliției? (ultimele 12 luni) 1. da 2. nu
 S4.1 DACĂ DA, de ce?.....
 S4.2 DACA NU, de ce? 97. Nu a fost cazul
- S5. În ultimul an, ai fost oprit / legitimat de poliție? (ultimele 12 luni) 1. da 2. nu
- S6. În ultimul an, ai fost amendat de poliție? (ultimele 12 luni) 1. da 2. nu
- S7. În ultimul an, ai fost înjurat de poliție? (ultimele 12 luni) 1. da 2. nu
- S8. În ultimul an, ai fost bătut de poliție? (ultimele 12 luni) 1. da 2. nu

Activități aducătoare de venit

V1. Cum câștigi, de obicei, banii necesari traiului zilnic? (**RĂSPUNS MULTIPLU**)

1. muncă cu ziua 2. cerșit 3. colectat deșeuri 4. prostituție
 5. vânzare de diverse mărfuri / produse 6. încărcat/descărcat marfă
 7. spălat parbrize 8. ajutând oamenii să parcheze 9. furturi
 98. altele. cum?

V2. Se întâmplă de obicei, ca din banii câștigați, să dai altcuiva o parte?

1. da 2. nu

Dacă DA?

V2.1 DE CE dai o sumă de bani altcuiva?

1. așa vreau eu. cui îi dai? 2. sunt obligat

V2.2 DACĂ EȘTI OBLIGAT, acea persoană este:

1. mama / tatăl meu 2. o rudă de-a mea 3. un alt copil 4. Polițist 5. un adult

V2.3 DACĂ EȘTI OBLIGAT, și nu i-ai da banii, ce pățești?

.....

Abuz

- A1. Ai fost vreodată bătut(ă) pe stradă de o persoană pe care O CUNOȘTI? 1.Da 2.Nu
 A2. Ai fost vreodată bătut(ă) pe stradă de o persoană pe care NU O CUNOȘTI? 1.Da 2.Nu
 A3. Ai fost vreodată bătut(ă) atât de tare încât să trebuiască să ajungi la spital? 1.Da 2.Nu
 A4. Ai fost vreodată obligat(ă) DE CINEVA să cerșești? 1.Da 2.Nu
 A5. Ai fost vreodată obligat(ă) DE CINEVA să muncești? 1.Da 2.Nu
 A6. Ai fost vreodată obligat(ă) DE CINEVA să consumi alcool / droguri? 1.Da 2.Nu

- A7. Ai fost vreodată obligat(ă) DE CINEVA să furi? 1.Da 2.Nu
- A8. Ți s-a cerut vreodată să te dezbraci în fața CUIVA? (nu la doctor, spre ex.) 1.Da 2.Nu
- A9. Ți s-au oferit vreodată bani pentru a avea relații sexuale? 1.Da 2.Nu
- A10. Ți s-au oferit vreodată bani pentru a poza gol/goală? 1.Da 2.Nu
- A11. Ai fost obligat(ă) vreodată să te lași atins(ă) pe anumite părți intime? 1.Da 2.Nu
- A12. Ai fost obligat(ă) vreodată să ai relații sexuale împotriva voinței tale? 1.Da 2.Nu
- A13. Ai fost vreodată obligat(ă) de cineva să te prostituezi? (indiferent de către cine) 1.Da 2.Nu

A14. Ce substanțe consumi sau ai consumat în ultimele 12 luni?

1. tutun / țigări 2. alcool 3. „aurolac” 4. „droguri legale”
 5. droguri injectabile 6. alte droguri (prizat, fumat)

Socio-demografice / Alte întrebări

Sd1. Ce vârstă ai (în ani împliniți)? **Sd2. Genul:** 1. băiat 2.fată

Sd3. Etnia: 1. român 2. rom / țigan 3. maghiar 4. turc / tătar 5. alta (care? _____)
 99. nu știu

Sd4. Ai copii? 1. da 2. nu **DACĂ NU TRECEȚI LA Sd5**

Dacă DA Sd4.1 Câți copii ai? **Sd4.2. Câți copii ai în grijă / întreținere?**

Dacă DA Sd4.3 Ce vârste au aceștia? (de la cel mai în vârstă la cel mai mic)

Primul copil ani, **Al doilea copil** ani, **Al treilea copil** ani,

Al patrulea copil ani, **Al cincilea copil** ani, **Al șaselea copil** ani,

Al șaptelea copil ani, **Al optulea copil** ani,

Dacă Da Sd4.4 Copiii locuiesc cu tine?

1. toți copiii 2. unii dintre ei 3. nici unul dintre ei

Dacă Da, și unii dintre copii nu locuiesc cu el / ea, Sd4.5 Unde sunt aceștia?

.....

Dacă Da Sd4.6 Copiii tăi sunt înscriși la medicul de familie?

1. da 2. nu 3. doar unii dintre ei

Dacă Da Sd4.7 Copiii tăi merg la grădiniță?

1. da 2. nu 3. doar unii dintre ei 97. nu e cazul / nu au vârsta necesară

Dacă Da S4.8 Copiii tăi merg la școală?

1. da 2. nu 3. doar unii dintre ei 97. nu e cazul / nu au vârsta necesară

Sd5. Ai fost (ești) bolnav de:

1. TBC 2. hepatită 3. boli de piele 4. boli cu transmitere sexuală
 5. HIV 6. altceva. ce?

Anexa 2 - Fișă Captură / Recaptură

Zonă..... Sector..... Nume operator..... Data.....

Nr.	Nume și Prenume	Porecla	Gen	Vârsta	Zonă	Tip activitate	Ora	Cod chest.	Semnalmente
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

Anexa 3 – Zone de cercetare¹

Sector 1	Sector 2	Sector 3	Sector 4	Sector 5	Sector 6
Gara de Nord	Costin Georggian	Baba Novac	Tineretului	Iacob Andrei	Int. Liniei (Cora)
Piața Amzei	Cora Pantelimon	Spital Colțea	Unirii – Horoscop	Sebastian	B.dul Timișoara CET Vest
Radisson	Morarilor	Romarta Copiilor	Eroii Revoluției	Liberty	Crângași
Piața Română	Pierre de Coubertin	Centrul Vechi	Drumul Găzarului	13 Septembrie – Drumul Sării	Dr. Taberei – Valea Ialomiței
Lebedei	Barbu Văcărescu	Theodor Aman	Luică	Răzoare	Grigore Gândea -Giulești
Piața Presei	Obor	Unirii	Piața Sudului	Vulcan	Grozăvești
Mega Image Piața 1 Mai	Iancului	Dristor MC Donald's	Lidl	Socet	Plazza Mall
Piața Victoriei	Piața Muncii	Academiei	Metalurgiei	G. Coșbuc	Răzoare
	Dna Ghica (avion)	Nerva Traian	Budapesta	Marriot	Păcii
	Moșilor				
	Diham				

¹ Zonele sunt trecute la fel în documentele de lucru, indiferent că vorbim de o stradă, o piață sau un punct de reper.

Bibliografie selectivă

1. „Abuzul și neglijarea copiilor - Studiu sociologic la nivel național”, Organizația Salvați Copiii, București, 2013
2. „A Study on Street Children in Zimbabwe”, UNICEF, 2001, disponibil online:
http://www.unicef.org/evaldatabase/files/ZIM_01-805.pdf
3. „Child beggars in Dakar”, World Bank Group, UNICEF, ILO, disponibil online:
<http://info.worldbank.org/etools/docs/library>
4. „Copiii străzii și drogurile”, Organizația Salvați Copiii, București, 2003
5. „Estimarea numărului de copii și tineri ai străzii din București, Brașov și Constanța folosind metoda captură – recaptură”, Organizația Salvați Copiii, București, 2009.
6. Florin Streteanu, Raluca Moroșanu, Instituții și infracțiuni în noul Cod Penal, Manual pentru uzul formatorilor SNG, București, 2010, pp 257 – 261
7. Plan național privind protecția copiilor și tinerilor fără adăpost, Organizația Salvați Copiii, 2002.
8. „Studiul național privind situația copiilor fără adăpost”, Organizația Salvați Copiii, București, 1998